

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 16 ฉบับที่ 182 ประจำเดือนตุลาคม 2560

- ✿ แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)
- ✿ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
- ✿ ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 16 ฉบับที่ 182

ประจำเดือน ตุลาคม 2560

ที่ปรึกษา

นางสาวสุกัญญา หอมชื่นชม

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางอรวรรณ พันธุ์เปื้อง

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวอุษา โฆษิตตระกูล

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

นายฉัตรชัย

ศรีเมืองกาญจนา

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กองบรรณาธิการ

นายฐากร

จุลินทร

นางสาวนาเรีลักษ์

ศิริวรรณ

นายจันทรม

สีหาบุญลี

นายสิริสร

กระแสรุ่งอรุณ

นางสาวปิยะวรรณ

ปานโต

นางสาววิมลรักษ์

ศานติธรรม

นางสาวปรียวรรณ

สุวรรณสุนย์

นางสาวอัญชลิ

จวงจันทร์

ฝ่ายจัดพิมพ์

นางสาวธณัฐดา

หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์

หนูทองอินทร์

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์ 0 2244 2067-8

โทรสาร 0 2244 2062

ฝ่ายเผยแพร่

นางภักดิ์กัญญา

มากทองไทร

นางสาวนวลละออง

พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับประจำเดือนตุลาคม 2560 เดือนที่พสกนิกรชาวไทย ร่วมกันถวายความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพระราชพิธี ถวายพระเพลิงพระบรมศพ ระหว่างวันที่ 25-29 ตุลาคม 2560 นับเป็นงานพระราชพิธีที่สำคัญที่จะต้องจารึก ไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยถึงความจงรักภักดีและความโศกเศร้าอาดูรที่มีต่อพ่อของแผ่นดินของคนไทยทั้งปวง ในโอกาสนี้ ข้าราชการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอน้อม ศิริภรณ์ กราบแทบพระยุคลบาทด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้

สำหรับเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจนำมาเสนอท่านผู้อ่าน เช่นเคย เริ่มจากคอลัมน์รอบด้านงานสภา เรื่อง **แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565)** เสนอสาระสำคัญและความเชื่อมโยงของแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาฯ กับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนแนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาฯ ไปสู่การ ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม คอลัมน์บทความวิจัยเรื่อง **ปัจจัยเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น** นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ตลอดจนข้อเสนอแนะทางแก้ไข ปัญหาทั้งในระดับครอบครัว สถานศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คอลัมน์งานวิจัยและพัฒนา เรื่องแรก **การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส** นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยของเด็ก เยาวชนมุสลิมในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่องที่สอง **ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์** นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อการปกป้องสินค้าผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ ตลอดจนข้อเสนอแนะทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหม สุรินทร์ให้อยู่คู่วิถีชีวิตของคนไทยต่อไป คอลัมน์บทความที่น่าสนใจเรื่อง **การพัฒนาขีดความสามารถในการ แข่งขันของประเทศไทย** ซึ่งได้นำเสนอข้อมูลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจาก องค์กรต่าง ๆ เช่น สถาบันการจัดการนานาชาติ เวิลด์อีโคโนมิคฟอรัม เป็นต้น โดยข้อมูลจากองค์กรเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ส่วนคอลัมน์รอบโลกวิจัยเป็น เรื่อง **การผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะ** เป็นการนำเสนอความรู้ ตลอดจนแนวทางการแปรสภาพขยะมาเป็น พลังงานไฟฟ้า

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับสาระความรู้จากบทความที่น่าสนใจในเอกสาร ข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ประจำเดือนตุลาคม 2560 และโปรดติดตามเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ฉบับต่อไป ซึ่งจะมีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่ผู้อ่านต่อไป อนึ่ง ภาพปกจาก <https://daily.rabbit.co.th> จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หน้า

รอบด้านงานสภา

แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)
เรียบเรียงโดย ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา

1

บทความวิจัย

ปัจจัยเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี

9

งานวิจัยและพัฒนา

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
เรียบเรียงโดย สิริสุสร กระแสร์สุนทร

15

ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์
เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

23

บทความที่น่าสนใจ

การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

29

รอบโลกวิจัย

การผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะ

เรียบเรียงโดย ฐากร จุลินทร

38

รอบด้านงานสภา

แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภาระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

เรียบเรียงโดย ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา

ภาพจาก : <https://www.egov.go.th/content/10301/2537/>

เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของประเทศไทยที่จะปรับทิศทางการดำเนินงานของประเทศด้วยการใช้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2558 มอบหมายให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของรัฐบาลให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและหลากหลายมาเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินธุรกิจ การดำเนินชีวิตของประชาชนและการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมคือการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล กล่าวคือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบจนพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์ โดยลักษณะของบริการภาครัฐหรือบริการสาธารณะจะอยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการ ซึ่งประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ พื้นที่ และภาษา และในระยะต่อไป รัฐบาลสามารถหลอมรวมการทำงานของภาครัฐเสมือนเป็นองค์กรเดียว ภาครัฐจะแปรเปลี่ยนไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างบริการสาธารณะโดยเอกชนและประชาชน เรียกว่า บริการระหว่างกัน (peer to peer) ตามหลักการออกแบบที่เป็นสากล (universal design) ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การปกครอง/บริหารบ้านเมือง และเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของภาครัฐได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น รัฐสภาจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนา Digital Parliament ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการ

การทำงานและเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นระบบอย่างชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสาระสำคัญของแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เป็นกรอบแนวทางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างมาตรฐานการให้บริการสารสนเทศในองค์กรให้สามารถรองรับภารกิจหลักของรัฐสภา เพื่อการส่งเสริม สนับสนุนการให้บริการข้อมูล ข้อเสนอเทศ และข่าวสารอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา 2) เป็นแนวทางในการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและระบบสารสนเทศของรัฐสภา โดยกรอบการกำหนดทิศทางของแผนฉบับนี้ มาจากผลการศึกษาสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture) ในปัจจุบันของรัฐสภาและการรับฟังปัญหา รวมถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ตลอดจนศึกษาทิศทางและแนวนโยบายของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และ 3) เป็นแนวทางการขับเคลื่อนแผนฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง บุคลากรสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลที่คุ้มค่าต่อการลงทุนอย่างแท้จริง พร้อมกับการก้าวสู่ความเป็นรัฐสภาดิจิทัลได้อย่างมั่นคง

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์ ของแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565)

1. วิสัยทัศน์

“รัฐสภาดิจิทัล (Digital Parliament)” หมายถึง องค์กรที่สามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อสนับสนุนงานด้านนิติบัญญัติ

2. พันธกิจ

1) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับบริการและประชาชนได้รับข้อมูลสารสนเทศของรัฐสภาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันสมัย ตรงกับความต้องการ

2) พัฒนาและส่งเสริมสมาชิกรัฐสภา และบุคคลในวงงานรัฐสภาให้รู้เท่าทัน การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

3. เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

1) ระบบข้อมูลและสารสนเทศของรัฐสภามีการเชื่อมโยงและบูรณาการเพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภามีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงปลอดภัย เป็นไปตามมาตรฐานสากล

3) สมาชิกรัฐสภาและบุคคลในวงงานรัฐสภารู้เท่าทัน สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

4) ผู้รับบริการและประชาชนได้รับข้อมูลสารสนเทศของรัฐสภาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันสมัย ตรงกับความต้องการ

4. ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

- 1) พัฒนาระบบและบูรณาการข้อมูลมุ่งสู่การเป็น Digital Parliament
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกรัฐสภา และบุคคลในวงงานรัฐสภามีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) สามารถแสดงได้ดังตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตาราง ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบและบูรณาการข้อมูลมุ่งสู่การเป็น Digital Parliament	1.1 พัฒนาระบบและบูรณาการข้อมูลมุ่งสู่การเป็น Digital Parliament	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ๓ ระบบข้อมูลและสารสนเทศของรัฐสภาที่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการเพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ
	1.2 พัฒนาระบบบริการด้านสารสนเทศ ให้มีข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย รองรับความต้องการของผู้บริการและประชาชน	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ๓ ผู้รับบริการและประชาชนได้รับข้อมูลสารสนเทศของรัฐสภาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันสมัย ตรงกับความต้องการ
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล	2.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภา	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ๓ ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภา มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงปลอดภัย เป็นไปตามมาตรฐานสากล
	2.2 พัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลรองรับการให้บริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม	

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้สมาชิกวุฒิสภา และบุคคลในวงงานวุฒิสภา มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	3.1 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรของวุฒิสภาด้านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ฯ สมาชิกวุฒิสภาและบุคคลในวงงานวุฒิสภารู้เท่าทัน สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อย่างสร้างสรรค์
	3.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกวุฒิสภาและบุคคลในวงงานของวุฒิสภาใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์	
	3.3 ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรให้มีการศึกษาวิจัย และพัฒนาทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีรองรับความต้องการของผู้รับบริการและประชาชน	

ที่มา : แผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559–2561) และแผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

แผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) มีความสัมพันธ์ต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และแผนพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559–2561) ดังภาพที่แสดงในหน้า 5

นอกจากนี้แล้วยังมีความเชื่อมโยงระหว่างกันในระดับต่าง ๆ ของแผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559–2561) ดังตารางรายละเอียดการเชื่อมโยงแผนพัฒนา Digital Parliament ของวุฒิสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (2559–2561)

ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (2559-2561) และแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565)

ภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559–2561) และแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

ที่มา : แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565)

กลไกการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย

1. การสื่อสาร การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์

การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนบุคลากรทุกคน ให้ตระหนักถึงความสำคัญ และพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับแนวคิดและสาระสำคัญของ แผนพัฒนาฯ และยุทธศาสตร์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความตื่นตัวและขับเคลื่อนงานตามแผนยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง การจัดเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจในภารกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ของทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อให้ทราบถึงบทบาทความรับผิดชอบของตนเองที่จะสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการผลักดัน และมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

2. การมอบหมายผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน

การเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรับผิดชอบการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภาไปสู่การปฏิบัติประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของรัฐสภา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของรัฐสภา ดำเนินการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนงาน อำนาจการและประสานการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ มีแผนงานที่ชัดเจนที่สามารถขับเคลื่อนได้จริง และระบุผู้รับผิดชอบหลักที่ชัดเจน รวมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและการวัดความสำเร็จ

3. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน

เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานเป็นหลัก โดยตอบสนองอย่างรวดเร็วเพื่อผลักดันให้เกิดผลตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการและมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการและกลไกการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ สามารถติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เป็นรายไตรมาสอย่างสม่ำเสมอ และทำให้ผู้บริหารสามารถทราบ สถานภาพและสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงระบบการวางแผน การแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด โดยให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพ ใช้จ่าย งบประมาณอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) ไปสู่การความสำเร็จตามกรอบทิศทางพัฒนาที่กำหนดได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยแห่งความสำเร็จในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหาร

ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีพัฒนาการที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีบริการรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งการปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก่อประโยชน์กับงานสารสนเทศอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การสร้างระบบงานสารสนเทศเพื่อรองรับการปฏิบัติงานขององค์กรได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ระบบสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร อาทิ เพื่อใช้ในการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจ เพื่อการวางแผนและการจัดการ ซึ่งนับว่าเทคโนโลยีสารสนเทศได้มีบทบาทและความสำคัญมากในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในอนาคต ดังนั้น ผู้บริหารต้องแสดงความสนใจ ติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบไอทีต่าง ๆ เปิดโอกาสในการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผู้ใต้บังคับบัญชา สนับสนุนงบประมาณอยู่บนพื้นฐานของ

เหตุผลและความถูกต้อง เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นงานที่มีความเคลื่อนไหว (พลวัต) ไม่หยุดนิ่ง นโยบายที่ชัดเจนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทั้งนี้ ต้องมาจากการประมวลข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ทันสมัย มีการกำหนดแผนระยะสั้น ระยะยาว และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์อย่างเหมาะสม โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นับตั้งแต่ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งเวลา เหล่านี้ล้วนเป็นต้นทุนในปฏิบัติงาน การประกาศนโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับตลอดจนผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมทรัพยากรที่ต้องใช้ในการพัฒนาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน การสร้างข้อตกลงร่วมและความเข้าใจที่ตรงกันในระดับโครงการล้วนเป็นรากฐานแห่งความสำเร็จของปัจจัยอื่น ๆ ที่จะตามมาด้วยบทบาทของผู้บริหารนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายโดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งบทบาทการบริหารจัดการของผู้บริหารยังมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการปฏิบัติงานตามบทบาท และจุดมุ่งหมายขององค์กรให้มีคุณภาพ โดยการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับองค์กรมากที่สุดเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมาย และบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนนโยบายและดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ มีความเข้มแข็งและมีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการพัฒนาและประสานงาน รวมทั้งมีการเฝ้าติดตามการพัฒนาโครงการในระยะต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานเจ้าภาพหลักต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านนโยบายที่เหมาะสม มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย มีทรัพยากรด้านงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอ ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ที่สำคัญคือต้องมีบุคลากรหลัก (Project Champion) ที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นเจ้าของโครงการเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ และผลักดันให้โครงการประสบผลสำเร็จเนื่องจากการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นรูปแบบการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหลายส่วน ดังนั้น การผลักดันให้ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบในทุกๆ ระยะของโครงการ ตั้งแต่การจัดทำวัตถุประสงค์ของโครงการการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ การออกแบบ ตลอดจนการพัฒนาระบบ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าระบบงานต่าง ๆ จะได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง ตามกระบวนการทำงาน ตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ และได้รับประโยชน์สูงสุด

3. การสนับสนุนด้านงบประมาณ

งบประมาณเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินงาน และมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะทำให้การขับเคลื่อนแผนงานโครงการต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้สำเร็จซึ่งต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม และเพียงพอ โดยคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน ซึ่งต้องพิจารณาถึงประโยชน์ที่หน่วยงานจะได้รับจากการดำเนินโครงการทั้งทางด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุณภาพชีวิตของบุคลากรที่ดีขึ้น เนื่องจากหากมีปัจจัยเอื้ออำนวยที่พร้อมและเพียงพอที่จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงและมีประสิทธิผลสูงสุด

4. การติดตามประเมินผลตามแผนการปฏิบัติงาน

การติดตามประเมินผลถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากจะช่วยตรวจสอบการดำเนินงานว่าบรรลุผลสำเร็จ หรือติดขัดปัญหาในส่วนใดบ้าง การประเมินผลควรดำเนินการเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ มีความต่อเนื่อง เหตุผลคือ สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงเร็วและไม่ได้มีรอบของการเปลี่ยนแปลงที่แน่นอน จึงควรจะได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะเมื่อมีภาวะการณ์ที่คิดว่าส่งผลกระทบต่อการทำงาน การติดตามผลจะเป็นการย้ำเตือนเป้าหมายให้ผู้ปฏิบัติงานได้ตระหนักและรู้สถานภาพความสำเร็จ เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในกรณีที่ผลการปฏิบัติงานออกมาดี และเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติหรือทีมงานได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคก่อนที่จะส่งผลเสียต่อการทำงานตามเป้าหมายการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามแผนการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.**

สืบค้น 13 กันยายน 2560 จาก http://www.mict.go.th/assets/portals/1/files/590613_4_Digital_Economy_Plan-Book.pdf

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565). (2560).

แผนพัฒนา Digital Parliament ของรัฐสภา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565). สืบค้น 13 กันยายน 2560 จาก http://intranet.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/group00/ewt_dl_link.php?nid=287&filename=index

ภาพอ้างอิง

ดิจิทัล. สืบค้น 2 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.egov.go.th/th/content/10301/2537/>

ปัจจัยเสียงทางเพศของวัยรุ่น

เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี

ภาพจาก : http://muscularmwit.blogspot.com/2012/07/blog-post_9715.html

สังคมไทยในปัจจุบันได้รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่น เป็นกลุ่มหนึ่งที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้โดยไม่ได้ไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มี พัฒนาการทางเพศอย่างรวดเร็วมีแรงขับทางเพศสูงต้องการเรียนรู้เรื่องเพศ ประกอบกับสังคมและ สภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีการกระจายตัวของสื่อต่าง ๆ อยู่โดยทั่วไปและ เผยแพร่ออกไปสู่สังคมได้อย่างอิสระโดยปราศจากการคิดกรอง จึงเป็นสาเหตุให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่าย จึงส่งผลให้มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศพฤติกรรมทางเพศได้ง่าย นอกจากนี้สถานเริงรมย์ เช่น ผับ บาร์ คาเฟ่ สวนอาหาร สถานเล่นสนุกเกอร์ ที่สร้างบรรยากาศและการแสดงโชว์ที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศมีให้ พบเห็นได้ทั่วไป จึงเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้วัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้เรื่องเพศและมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก เร็วขึ้นก่อนวัยอันควร ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดพฤติกรรมเสียงทางเพศที่เสี่ยงต่อการมีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนา และอาจนำไปสู่ผลกระทบโดยรวมต่อสังคมได้

วัยรุ่นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าและมีความสำคัญสูง เนื่องจากจะเจริญเติบโตเป็นกำลังแรงงาน และสมองของชาติในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ให้เจริญรุดหน้า เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต เพราะเป็นวัยเชื่อมต่อระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาว และมีการ เปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ซึ่งส่งผลไปสู่การปฏิบัติตัว การแสดงออกหรือพฤติกรรม วัยรุ่นมี ความรู้สึกนึกคิดเป็นของตัวเอง สนใจสิ่งแปลกใหม่ มีความอยากรู้ อยากเห็น ชอบท้าทาย กล้าแสดงออก ต้องการความเป็นอิสระจากพ่อ แม่ ให้มีความสำคัญกับเพื่อนมาก ต้องการให้สังคมยอมรับ ชอบอยู่รวมกันเป็น กลุ่ม และชอบทำตามเพื่อน จึงมีโอกาสถูกชักชวนให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้

ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ บทความวิจัยฉบับนี้จึงขอเสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผู้ศึกษาไว้แล้ว ดังต่อไปนี้ เพื่อประโยชน์ด้านการมีแนวทางและข้อเสนอแนะด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นต่อไป

รองศาสตราจารย์พัชรี ต้นศิริ และคณะ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น จังหวัดกาญจนบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 4 ภาค ซึ่งมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประจำจังหวัดภาคละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน จำนวน 2,156 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 1,110 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) จากโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค ๆ ละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ปรับปรุงแบบสอบถามภายหลังการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ความสอดคล้องตามความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และไควสแคว์ ผลจากการศึกษา พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ความรู้เรื่องเพศและความเสี่ยงของการมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยเรียน ช่วงอายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก บุคคลที่มีเพศสัมพันธ์กับนักเรียน สาเหตุจูงใจให้นักเรียนมีเพศสัมพันธ์ในครั้งแรก ความรู้เรื่องโรคติดต่อ การป้องกันโรคติดต่อและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัย การใช้เครื่องตีมีนเมา การมีรักร่วมเพศ กิจกรรมที่นักเรียนประพฤติในเวลาว่าง สื่อและสิ่งเร้าอารมณ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เสี่ยงทางเพศภายในตัวเอง ภายในบ้าน และสิ่งเร้าภายนอกบ้าน

ณิชภัทร ปูนมีกิจ นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมืองพัทยา สรุปสาระสำคัญของการศึกษา มีดังนี้

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติโดยเฉพาะในวัยรุ่นหญิง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองพัทยา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 238 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามทัศนคติต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว แบบสอบถามการรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มเพื่อน แบบสอบถามการเข้าถึงสถานบันเทิง แบบสอบถามการเข้าถึงสื่อกระตุ้นทางเพศ และแบบสอบถามพฤติกรรมทางเพศ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M=1.47, SD=.47$) และปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 4 ปัจจัย

ได้แก่ การเข้าถึงสื่อกระตุ้นทางเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และการรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มเพื่อน โดยสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ร้อยละ 42.5

ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า พยาบาลและบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ควรนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรม/โปรแกรมเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในนักเรียน โดยเน้นเรื่องการเข้าถึงสื่อกระตุ้นทางเพศ ทักษะคิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มเพื่อน

วิไลลักษณ์ วงศ์อาษา และคณะ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นหญิง สรุปผลการศึกษา มีดังนี้

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นหญิง มีผลกระทบเชิงลบมากมาย เช่น อัตราการเพิ่มขึ้นของการตั้งครรภ์วัยรุ่นและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิงระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน 479 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2558 โดยการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเป็นบางครั้งและมีความเป็นอิสระบ้างพอสมควร การมีเพื่อนและอินเทอร์เน็ตเป็นผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเพศศึกษาที่ดีที่สุด การมีคูรักรักเป็นผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเพศศึกษาที่ดีที่สุด การมีคูรักรัก การศึกษาของบิดา และการศึกษาของมารดา สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นหญิง ได้ร้อยละ 12 ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะให้ครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีส่วนร่วมในการดูแลและให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่น สถาบันเหล่านี้ควรร่วมมือกันในการเตรียมเยาวชนให้มีความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตสังคม ความรู้เพศศึกษา การปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้าม รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมดีงามของไทยที่วัยรุ่นหญิงควรถือปฏิบัติ

ยุพา พูนขำ และคณะ สำนักอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพเยาวชน ซึ่งการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อมีภาษาพฤติกรรมเสริมต่อวิถีชีวิตสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของเยาวชน รวมทั้งสาเหตุ เงื่อนไข ปัจจัย บริบทที่เกี่ยวข้อง ทบทวนและเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานและโครงสร้างที่ควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี ณ แหล่งรวมเยาวชนที่หลากหลายใน 7 จังหวัด โดยใช้เครื่องมือดังนี้ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (In-depth interview) แนวทางการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) แนวทางการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการบันทึกงานภาคสนามและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจากภาครัฐและเอกชนในจังหวัด ใช้แบบสอบถามหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และการประชุมระดมสมองผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมเสริมที่สำคัญ ได้แก่ การออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ เล่นดนตรี ดูโทรทัศน์ ผ่านการ์ตูนเรื่องพิเศษ เล่นคอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ต ส่วนพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ พฤติกรรมการดื่มเบียร์ สุรา การสูบบุหรี่ และการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งมีสาเหตุจากระดับบุคคล คือ ความอยากรู้ อยากลองทำตามเพื่อน การสร้างอัตลักษณ์ตัวตน พื้นที่ทางสังคม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ มีตัวตนในกลุ่มเพื่อน ระดับครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวไม่อบอุ่น เยาวชนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ และปัจจัย

ด้านสังคม คือ วัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มเยาวชน เช่น การเลียนแบบเพื่อน เพื่อนต้องช่วยเพื่อน ผลการศึกษาที่สะท้อนว่า การพัฒนาครอบครัว ชุมชน การสร้างพื้นที่เชิงบวก และการพัฒนาระดับบุคคลมีความสำคัญสำหรับกิจกรรม/โครงการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพในกลุ่มเยาวชนที่ดำเนินการแล้วพบว่า ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการไม่มีความต่อเนื่อง เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเดียววัยรุ่นมีส่วนร่วมน้อย ต่างคนต่างทำ กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ นักเรียน ข้อเสนอแนะโครงการที่ควรดำเนินงาน คือ โครงการที่เกี่ยวกับการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง สร้างชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการสร้างสุขภาพของเยาวชนในชุมชน สร้างกระแสนรณรงค์ จัดโซนทั้งพื้นที่สร้างสรรค์ สถานบริการสุขภาพทุกระดับ จัดบริการสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับครอบครัวและเยาวชนทุกกลุ่ม โดยมีการดำเนินงานควบคู่ไปด้วยกัน ควรปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและบริการเพื่อคุณภาพชีวิตของเยาวชน และควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในทุกขั้นตอน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถประมวลปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น และข้อเสนอแนะในการป้องกันแก้ไขปัญหาได้ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น

1. ทศนคติหรือค่านิยม

สังคมและครอบครัวไทยส่วนใหญ่ยังมีทศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเพศว่า เป็นเรื่องน่าอาย และควรปกปิด ไม่ควรนำมาพูดหรือเปิดเผยต่อหน้าธารกำนัล ทศนคติและค่านิยมในลักษณะนี้ได้ส่งผลให้เกิดปัจจัยเสี่ยงกับวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นขาดความกล้าที่จะแสดงออกหรือเปิดเผยที่เห็นว่าขัดต่อทศนคติและค่านิยมของสังคมให้บุคคลอื่นได้รับทราบแม้กระทั่งผู้ปกครองหรือครูผู้สอน จึงทำให้วัยรุ่นที่ประสบปัญหาเก็บงำปัญหาเหล่านั้นไว้เพียงลำพังหรือในบางกรณีอาจจะตัดสินใจที่เกิดขึ้นกับปัญหาด้วยวิธีการคาดไม่ถึง เช่น การฆ่าตัวตาย เป็นต้น ดังนั้น สังคมและครอบครัวไทยต้องเปิดกว้างมากขึ้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้และรับฟังปัญหาจากวัยรุ่น โดยเฉพาะกรณีที่อ่อนไหวที่กระทบต่อสภาพจิตใจหรือร่างกายของตัววัยรุ่น โดยผ่านการเรียนรู้จากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่นับวันจะมีความเจริญรุดหน้ามากยิ่งขึ้น ประกอบกับสภาพทางสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงต้องมีมาตรการในการป้องกันให้รัดกุมและทั่วถึงกลุ่มวัยรุ่นในทุกช่วงวัย

2. การศึกษา

การศึกษาถือเป็นกระบวนการหล่อหลอมหรือขัดเกลาทางสังคมที่ทุกคนจะต้องมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาในระดับชั้นสูงสุดเท่าที่สติปัญญาจะเอื้ออำนวย การที่วัยรุ่นได้รับการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน อาจทำให้วัยรุ่นที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำมักจะขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงของตัววัยรุ่น ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นขาดความรู้และไม่เข้าใจถึงวิธีการที่ป้องกันตนเองจากภัยของความเสี่ยงที่มีอยู่รายล้อมตัว โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงทางเพศ จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรหรือการมีเพศสัมพันธ์โดยปราศจากการป้องกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา เช่น การเกิดและแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การท้องก่อนแต่งหรือเป็นคุณแม่วัยรุ่น ปัญหาเหล่านี้ที่เป็นปัจจัยเสี่ยงของวัยรุ่นที่สะท้อนมาจากการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมและเข้าถึงวัยรุ่นไทยในทุกระดับ

3. สิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้า

วัยรุ่นจัดว่าเป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและจิตใจ ในขณะเดียวกันก็เป็นวัยที่มีจิตใจอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นได้ง่าย หากวัยรุ่นได้รับการกระตุ้นหรือได้รับสิ่งเร้าไปในทางที่ดีก็จะทำให้บังเกิดผลดีต่อวัยรุ่นเองในอนาคตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ถ้าวัยรุ่นได้รับการกระตุ้นหรือสิ่งเร้าที่ผิด โดยเฉพาะจากช่องทางที่ผิดจากครรลองครองธรรมหรือผิดกฎหมาย อาจจะทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหาสุ่มเสี่ยงที่จะถลำลึกลงไปสู่ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิตจนยากจะแก้ไขได้ สิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้าของวัยรุ่นอาจจะเกิดขึ้นจากการกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก สิ่งกระตุ้นภายในก็คือร่างกายที่เจริญเติบโตตามวัยอาจจะส่งผลให้อยากรู้และอยากรลอง ในขณะที่สิ่งกระตุ้นภายนอกจะเกิดขึ้นจากสื่อหรือสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัววัยรุ่นเอง ดังนั้น การที่จะควบคุมปัจจัยที่เป็นสิ่งเร้าภายในอาจจะได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือการได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาที่ดีก็จะทำให้ปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสิ่งเร้าภายในลดลงได้ ส่วนสิ่งเร้าภายนอกเนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปทางสังคม อาจจะควบคุมได้ค่อนข้างยาก ดังนั้นควรจะแนะนำหรือให้วัยรุ่นเหล่านั้นได้มีโอกาสได้เรียนรู้ถึงผลกระทบหรือผลเสียจากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นเหล่านั้นอย่างถูกต้อง อีกทั้งสังคมจำเป็นต้องมีมาตรการที่เป็นระเบียบทางสังคมที่เข้มงวดต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่จะส่งผลเสียต่อสังคมโดยทั่วไป

4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครองถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของวัยรุ่น เนื่องจากผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย อาจจะขาดความรู้ความเข้าใจที่จะอบรมสั่งสอนบุตรหลานในทางที่ถูกต้องเหมาะสม หรือหากลูกหลานได้รับความผิดพลาดอาจจะขาดวิธีการอบรมหรือจัดการกับปัญหาในทางที่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้ปกครองเองจะต้องเข้าใจและเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิดที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตหรือเรียนรู้จากครอบครัวที่เขาเหล่านั้นมีวิธีการอบรมบุตรหลานให้เป็นคนดีได้ โดยอาศัยประสบการณ์จากบุคคลรอบข้างมาเป็นบทเรียนให้กับตนเองได้

5. การคบเพื่อน

การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่นก็อาจจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถือเป็นความเสี่ยง หากเลือกคบเพื่อนมักจะนำพาไปสู่แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี แต่หากเลือกคบเพื่อนที่ไม่ดี ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียนหรือเป็นวัยรุ่นเกเร ก็อาจจะนำพาไปในทางที่เสียหายได้ ดังนั้น เด็กจะต้องได้รับการแนะนำที่ดีจากผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิดให้รู้จักการเลือกคบเพื่อน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาความเสี่ยงของวัยรุ่นที่อาจจะเกิดจากเพื่อนได้

6. ยาเสพติด

ยาเสพติดถือเป็นสารกระตุ้นที่ส่งผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ยาเสพติดจึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดผลร้ายกับวัยรุ่นที่จะนำพาไปสู่ปัญหาด้านอื่น ๆ ของวัยรุ่น เช่น ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ปัญหาหลักเล็กขโมยน้อยเพื่อให้ได้เงินมาซื้อยาเสพติด และในที่สุดก็จะส่งผลร้ายต่อครอบครัวและสังคม ดังนั้น จะต้องให้วัยรุ่นตระหนักรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด ขณะเดียวกันสังคมจะต้องมีมาตรการในการป้องกันยาเสพติดไม่ให้เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น อันจะเป็นการป้องกันเยาวชนของชาติให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงของวัยรุ่นโดยเฉพาะเรื่องเพศ โดยผ่านระบบการเรียนการสอนให้กับเยาวชนในทุกระดับชั้น ส่วนผู้ปกครองควรจะมีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อ เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้และความเข้าใจถึงปัจจัยเสี่ยงของวัยรุ่นมากขึ้น อันจะนำไปสู่แนวทางการป้องกันวัยรุ่นจากปัจจัยเสี่ยง

2. รัฐจะต้องมีมาตรการที่เข้มงวดในการจัดระเบียบทางสังคมด้วยการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่นด้วยการเผยแพร่ข้อมูลปัจจัยเสี่ยง แนวทางการป้องกัน ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นจากปัจจัยที่จะเกิดกับวัยรุ่น โดยรัฐจะต้องมีความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องวัยรุ่น เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น จะต้องมีการบูรณาการร่วมกันในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับวัยรุ่น

3. การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงของวัยรุ่นด้านต่าง ๆ เพื่อให้วัยรุ่นได้เรียนรู้และตระหนักรู้ที่จะป้องกันตนเอง ขณะที่ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีพร้อมกับการอบรมสั่งสอนให้วัยรุ่นตั้งตนอยู่ในคุณความดีในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ เพื่อความผาสุกในชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตของตัววัยรุ่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ณิชภัทร ปุ่นมีกิจ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมืองพัทยา ชลบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

พัชรี ต้นศิริ และคณะ. (2553). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2560 จาก www.western.ac.th

ยุพา พูนขำ และคณะ. (2558). การส่งเสริมสุขภาพป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพเยาวชน. นนทบุรี. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

วิไลลักษณ์ วงศ์อาษา และคณะ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นหญิง กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง : กรุงเทพฯ. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ ปีที่ 45 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2558) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาพอ้างอิง

ปัจจัยเสี่ยงวัยรุ่น. สืบค้น 2 ตุลาคม 2560 จาก http://muscularmwit.blogspot.com/2012/07/blog-post_9715.html

งานวิจัยและพัฒนา

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

วิจัยโดย สุรัชชัย ไวยวรรณจิตร และคณะ
เรียบเรียงโดย ลีรัฐสร กระแสร์สุนทร

ภาพจาก: ภาพจาก <http://www.uasean.com/dogtech/1493>

การพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมที่มีความทันสมัยทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ เป็นที่มาของปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การคอร์รัปชัน การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม โดยเฉพาะที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ความสับสนวุ่นวาย ขาดความสุขสงบสันติ อันเนื่องมาจากความประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกบางคนบางกลุ่มในสังคม ทั้งมีการวิพากษ์วิจารณ์กล่าวโทษกันว่าเป็นเพราะคนในปัจจุบันขาดคุณธรรมหรืออ่อนด้อยทางจริยธรรม ปัญหาจริยธรรมจึงถูกหยิบยกมาพิจารณาตั้งแต่ระดับนโยบายของชาติ ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งกล่าวถึงการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่จะต้องควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรมหรือ “คุณธรรมนำความรู้” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในทุกช่วงวัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการเกื้อกูล ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน มีค่านิยมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม พบว่า มูลเหตุสำคัญของการเกิดจริยธรรม คือ กระบวนการทางศาสนาไม่ว่าเป็น พุทธ คริสต์ อิสลาม ต่างมีวิถีทางสร้างคุณธรรมให้เป็นภูมิคุ้มกันเป็นเกราะป้องกันปัญหาการทุจริตได้ดีที่สุดและ ยั่งยืนที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาเป็นพื้นฐานของกฎศีลธรรม ศาสนาเป็นบรรทัดฐานของสังคม และศาสนาเป็น กลไกในการควบคุมสังคม กล่าวคือ ศาสนามีผลทางปกครองให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เพราะผู้ที่ เคารพเชื่อมั่นในศาสนาจะประพฤติตนตามครรลองของศาสนาอย่างเคร่งครัด ศาสนาจึงมีผลควบคุมไปถึงจิตใจ โดยในส่วนของจริยธรรมอิสลามซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของคนมุสลิมที่ได้ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดี สิ่งที่ถูกต้อง ตามกฎระเบียบต่าง ๆ ตามข้อกำหนดของอิสลามและการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวครอบคลุมทั้งพฤติกรรมทาง กายวาจา และใจแล้ว โดยจริยธรรมคำสอนของอิสลามได้กำหนดกรอบความประพฤติครอบคลุมในความหมาย เชิงปฏิบัติ ซึ่งหากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ว่าในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ นำมาใช้เป็นแนวทาง ประพฤติปฏิบัติ เพื่อนำมาซึ่งความผาสุก สงบสันติของสังคม ประกอบกับปัญหาการทุจริตประพตมิชอบ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการคอร์รัปชันของคนบางกลุ่มที่ต้องการช่วงชิงผลประโยชน์ ขณะที่ประชาชนในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลามดังนั้นวิธีการหนึ่งที่สามารถป้องกันการทุจริต คือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและวินัยให้แก่เยาวชนคนพื้นที่ให้รู้จักตระหนักในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา อย่างเคร่งครัด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงให้ทุนสนับสนุนการวิจัย เรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและลักษณะของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ของเด็กและเยาวชนมุสลิม
2. ศึกษาถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ของเด็กและเยาวชนมุสลิม
3. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการเพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ของเด็กและเยาวชนมุสลิม

วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็น เครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และ ผู้ที่เกี่ยวข้องเชิงนโยบายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุที่คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีโครงสร้างของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยอยู่ในระบบการศึกษา ในศาสนาอิสลาม ซึ่งมีลักษณะเด่นและเป็นเอกลักษณ์และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็น รูปธรรมและเป็นการเฉพาะ

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้โมเดล SWOT เป็นเครื่องมือในการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อค้นหาความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และ วินัยของเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัย

1. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการ “สร้างคนดี” โดยมีกระบวนการอบรมดูแลทางจริยธรรมของศูนย์อบรมจริยธรรมฯ เป็นบันไดขั้นแรกที่ได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และวินัยในการรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติของศาสนิกกิจที่สำคัญ ทั้งนี้เด็กต้องเข้าใจในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างดี เพื่อสามารถประคับประคองตนเองให้อยู่ในครรลองที่พึงตามศาสนา ยึดมั่นในมารยาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ติดเป็นนิสัย สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนเป้าหมายการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ ต้องการให้เยาวชนในโรงเรียนได้รับการมุ่งหวังให้เป็นเหมือนสนามทดลองการใช้ชีวิตทางสังคมที่กว้างขึ้น โดยใช้ระบบการศึกษาอิสลามเป็นหลักในการผลิตเด็กและเยาวชนให้มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และวินัยที่พร้อมต่อการเข้าสู่สังคมจริงที่เต็มไปด้วยความเสื่อมทางจริยธรรมและอบายมุขต่าง ๆ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ตามศาสนาบัญญัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะได้ห่างไกลจากความเสื่อมทางจริยธรรมและอบายมุขต่าง ๆ

ลักษณะและเนื้อหาของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดเป็นการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันเสาร์กับวันอาทิตย์ เนื้อหารายวิชาจะเน้นในเรื่องหลักศรัทธาเป็นอันดับแรก เพราะต้องการในเด็กซึมซับในหลักศรัทธาตามคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในพระเจ้า หลังจากนั้นจึงให้ความสำคัญในเรื่องหลักปฏิบัติ และเมื่อหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติเข้มแข็งแล้ว ก็จะมีการเริ่มสอดแทรกเรื่องคุณธรรม (อัลอิหซาน) ในวิชาจริยธรรม เพื่อให้เด็กตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม ในระดับต่างๆ ซึ่งทั้งสามประการที่ได้กล่าวไปข้างต้นเป็นแก่นแท้ของเนื้อหาที่ต้องการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนยึดมั่น และเป็นหัวใจหลักในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กและเยาวชนสำหรับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนที่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารของโรงเรียน บางโรงเรียนจะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันอาทิตย์ถึงวันพฤหัสบดี บางโรงเรียนก็จะเปิดทำการสอนในชั้นเรียนระหว่างวันเสาร์ถึงวันพฤหัสบดี เนื้อหาหลักสูตรที่เรียนจะเข้มข้นมากกว่าศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด โดยทั่วไปจะใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และยังสามารถจัดการเรียนเพิ่มเติมอีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่ อัลกุรอาน หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ ศาสนประวัติ จริยธรรมอิสลาม ภาษาอาหรับ และภาษามลายู ทั้งนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 7 ยังสามารถกำหนดเป็นแนวทางที่ตีความแก่การสร้างคุณธรรม จริยธรรมและวินัย โดยเฉพาะในเรื่องอัลกุรอาน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างวินัยแก่ตนเอง หากเด็กและเยาวชนสามารถรักษาเวลาละหมาดครบ 5 เวลาต่อวัน เด็กและเยาวชนจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน อันนำไปสู่การมีวินัย ดังนั้นเนื้อหาและหลักสูตรที่ครูผู้สอนในระบบการศึกษาอิสลามจะเน้นเป็นหลัก คือ เรื่อง “การละหมาด”

2. ความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดแข็งหรือปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ คือ คำสอนทางศาสนาอิสลามมีความละเอียดครอบคลุมทุกเนื้อหาในสังคม ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวหรือแม้แต่ในระดับสังคม และประเทศ ศาสนาอิสลามมีคำสอนแนะนำที่ตีความ ดังนั้น บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องให้คำสอนต่อเด็ก

และเยาวชนหรือบุคคลที่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับคำสอนของศาสนา โดยครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้จึงต้องรับหน้าที่สอนถึงแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนในอัตราที่น้อย แต่ครูผู้สอนต่างมีจิตอาสาในการสอนที่ศูนย์อบรมคุณธรรม จริยธรรมฯ เพราะครูผู้สอนมีความเชื่อว่า การเป็นผู้สอนจะได้รับผลตอบแทนด้านผลบุญที่ไม่มีวันสิ้นสุด ถึงแม้ตนเองจะเสียชีวิตแล้วก็ตาม ส่วนครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ได้ค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่าวุฒิกการศึกษา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเน้นการสอนจริยธรรมที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การละหมาด อ่านอัลกุรอาน เป็นต้น ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่จะประกอบศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ เพราะเห็นครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการเดินทางไปละหมาดที่มีสยิดเป็นประจำ

จุดอ่อนหรือปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดความล้มเหลว คือ เด็กและเยาวชนไม่ชอบฟังการบรรยายสมาธิสั้น ทำให้การสอนตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดถือเป็นเรื่องยาก เด็กและเยาวชนจะชอบเล่นแม้กระทั่งในชั้นเรียนต้องเรียนก็ยังมีอาการหยุกกล้อกันไปมาตามประสาเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ตารางเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะแน่นมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไปและยังมีการเรียนการสอนที่ติดกันจนเกินไป ทำให้เด็กไม่มีเวลาพักผ่อนตามประสาเด็กและเยาวชน และเด็กบางส่วนชอบเล่นในเวลาเรียน ส่วนค่าตอบแทนในการสอนของครูผู้สอนจะต่ำกว่าวุฒิกการศึกษาของตนทำให้ครูจำนวนมากต้องมีอาชีพเสริม เช่น กรีดยาง หรือค้าขาย ส่งผลให้ครูต้องปลีกเวลาส่วนหนึ่งไปทำอาชีพเสริม การดูแลเอาใจใส่ต่อเนื้อหาการสอนและการเตรียมบทเรียนน้อย ทำให้ครูอาจารย์ต้องอาศัยความชำนาญส่วนบุคคลในการสอนมากกว่าการเตรียมบทเรียน และอีกอย่างหนึ่งเด็กและเยาวชนมักเชื่อตามที่ครูสอน โดยไม่มีคำถามหรือโต้แย้งกับครูผู้สอนมากนัก

โอกาสหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ คือ ศูนย์อบรมจริยธรรมเป็นเสมือนเวทีให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สนใจเป็นครูได้ทดลองงานสอน และพัฒนาทักษะการสอน ซึ่งเป็นทั้งโอกาสแก่เด็กที่เรียนในศูนย์อบรมจริยธรรมในการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ จากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่กำลังสำเร็จการศึกษา และยังเป็นโอกาสแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จะได้ทดลองความสามารถของตนเองในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กในศูนย์อบรมจริยธรรม ตลอดจนผู้ปกครองมีความเอาใจใส่ในการส่งบุตรหลานไปเรียนในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด เพื่อหวังให้เด็กและเยาวชนในปกครองของตนได้รับการอบรมทางจริยธรรมอย่างเข้มข้นและถูกต้องตามที่ตนเองมั่นใจ ที่สำคัญศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดจะเป็นสาธารณสมบัติของชุมชนที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ โดยใช้ประโยชน์จากที่ดินและอาคารของมัสยิด ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างองค์กรมัสยิดและชุมชน ครูผู้สอนก็ยังเป็นคนในชุมชนของตน ดังนั้น คนในชุมชนเองก็เกิดความรู้สึกไว้วางใจในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดเหล่านี้ และยังรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของร่วมกันด้วย

อุปสรรคหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดความล้มเหลว คือ ระบบการศึกษาในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิดยังขาดแคลนครูในศูนย์อบรมจริยธรรม เพราะส่วนใหญ่ไปทำอาชีพครูในโรงเรียนที่ได้รายได้ดีกว่า ครูจำนวนหนึ่งจึงถูกคัดเลือกมาจากนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีผลการเรียนพอใช้ หรือเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีถิ่นพำนักในชุมชนมาช่วยสอน อีกทั้งครูผู้สอนบางคนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่การสอนของตนเอง เนื่องจากมีภาระงานอื่นเข้ามา ซึ่งมีค่าตอบแทนดีกว่างานสอนในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด จึงทำให้ครูผู้สอนขาดการสอนในส่วนนี้ ส่วนระบบการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นระบบที่มีแต่นักเรียนมุสลิม ซึ่งมองว่ายังขาดความหลากหลาย

ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนไม่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมได้

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยแก่เด็กและเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน 2) ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้นำศาสนา 3) ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน

1) เด็กและเยาวชนไม่ชอบฟังการบรรยาย สมมติขึ้นทำให้การสอนตามเนื้อหาบทเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นเรื่องยากแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือครูผู้สอน จัดการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการเรียน และควรฝึกและสร้างสมาธิในการเรียนให้เพิ่มมากขึ้น

2) จากการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนใช้ลักษณะท่องจำ ซึ่งทำให้เด็กขาดกระบวนการคิดการใช้เหตุผล ดังนั้น ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือครูผู้สอนจัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการคิด การใช้เหตุผล เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางจริยธรรม

3.2 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและผู้นำศาสนา

1) ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีการพัฒนาด้านการเรียนการสอนทั้งศาสนาและสามัญให้เกิดการบูรณาการทางการศึกษาอิสลามกับสามัญอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวินัยเยาวชนผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2) ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวให้เกิดความรักความเข้าใจกัน การให้ออกาส และเห็นความสำคัญของคนในครอบครัว รวมทั้งการให้เวลาเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย

3) ส่งเสริมการนำหลักศาสนามาปฏิบัติในการดำรงชีวิตของครอบครัว ชุมชน สังคม ยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรม คิดดี พูดดี ทำดี จิตสำนึกดี รวมทั้งส่งเสริมการสร้างต้นแบบคนดี ครอบครัวดี นักการเมืองที่ดี และเขตชุมชนดีในสังคม

3.3 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1) ส่งเสริมการเพิ่มและขยายศูนย์อบรมจริยธรรมเข้ามาบรรจุไว้ในหลักสูตรโรงเรียน ประถมศึกษาเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การอบรมคุณธรรม จริยธรรม แบบรอบด้าน ทั้งในด้านแบบอย่างการใช้ชีวิตประจำวันและในด้านเนื้อหาที่มีการจัดการเรียนการสอน

2) ส่งเสริมการสร้างและขยายเวทีให้แก่เด็กและเยาวชนที่สำเร็จการศึกษามาช่วยสอนในศูนย์อบรมจริยธรรม

3) ส่งเสริมการออกแบบคำสอนในด้านศาสนาที่ใช้อบรมเด็กและเยาวชนที่สามารถใช้ในการปรับตัวและอยู่กับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4) ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือพี่สอนน้อง

3.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง

2) นโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดใช้ในการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะเน้นในการพัฒนาเชิงวัตถุ เช่น การพัฒนาอาชีพ การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมากกว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ฝังแน่นแก่เด็กและเยาวชนที่หลงผิด หรือมีความเชื่อผิด ๆ ดังนั้น จึงควรกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณด้วยหลักคิดคุณธรรม จริยธรรมนำการพัฒนาด้านวัตถุ

3) ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของสมาชิกในสังคมทุก ๆ ระดับชั้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ให้เบาบางลง และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาหรือสถาบันการศึกษาเพียงสถาบันใดสถาบันหนึ่งเพียงแห่งเดียว

ความคิดเห็นของผู้จัดทำบทความ

การวิจัย เรื่อง “การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาและลักษณะของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและวินัยให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น นอกจากครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักในการสั่งสอนเรื่องดังกล่าวแล้ว ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะถูกอบรมและสั่งสอนผ่านการเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดในพื้นที่ และจากการศึกษาครั้งนี้พบปัญหาสำคัญของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมฯ กล่าวคือ ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความชำนาญในเชิงวิชาการ รวมถึงครูผู้สอนได้รับค่าตอบแทนน้อยส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครู หรือครูต้องหารายได้พิเศษทางอื่นเสริมทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับการเรียนการสอนแก่เด็กได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เรื่อง “ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดพัทลุง” ที่พบว่า หลักสูตรอิสลามศึกษา มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ กล่าวคือไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวหน้าไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ เช่น การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรแต่ละสาระการเรียนรู้ยังไม่สามารถผลักดันให้เป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิดสร้างวิธีการเรียนรู้ได้

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในศาสนาอิสลามไปบ้างแล้ว โดยจัดให้มีโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะ และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด จำนวน 240 คน ให้ได้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูที่จะได้วุฒิการศึกษาวิชาชีพครู เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานต่อไป

2. การส่งเสริมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบบูรณาการ โดยมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเข้าร่วมโครงการ 120 แห่ง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบบูรณาการ

3. การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้มีคุณภาพ โดยมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 15 แห่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบบูรณาการอย่างกลมกลืน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูสอนวิชาสามัญและครูสอนศาสนาอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามพระราชดำริฯ ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาทั้งในด้านศักยภาพทางวิชาการและด้านตัวผู้เรียน โดยด้านศักยภาพทางวิชาการ เช่น จัดค่ายพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ-ภาษาไทย จัดฝึกอบรมครูและผู้บริหารเรื่องเทคนิคการสอนพิชิต O-NET และ I-NET จัดค่ายบ่มเพาะต้นกล้านิสิตแพทย์-พยาบาล ส่งเสริมโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่งเสริมห้องเรียนพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ อบรมการสร้างสื่อการเรียนการสอนด้วยระบบ E-Learning เป็นต้น ส่วนด้านตัวผู้เรียน เช่น จัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม คือ ค่ายลูกเสือและค่ายตะเวฮ์ การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในโครงการพระราชดำริฯ การฝึกอาชีพในโรงเรียน เช่น ช่างปุกระเบื้อง ช่างทาสี การเข้าค่ายอาเซียน การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร การจัดนิทรรศการเพื่อถวายเป็นผลการดำเนินงานตามพระราชดำริ การนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นต้น

4. การพัฒนาครูสอนอิสลามศึกษาหรือการพัฒนาอุตสาหกรรม ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 170 คน เพื่อพัฒนาด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เทคนิคการสอน ตลอดจนการใช้สื่อและนวัตกรรมใหม่ๆ และเพื่อให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้รับวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญา

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องค่าครองชีพให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดด้วย เพราะปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงทางอ้อมต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของรายงานวิจัยเรื่องนี้เป็นข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของบุคลากรในวงงานรัฐสภา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา และคณะกรรมการการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

นุรมาน จินตารา สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร และคณะ. (2556). การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของเด็ก และเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

วิรัตน์ เหมริน และคณะ. (2559). ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม จังหวัดพัทลุง. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). สืบค้น 18 สิงหาคม 2560 จาก http://www.odd.go.th/files/FilesFolders/Documents/475ef649-a2a1-4355-a038-106c03f1476a__O.pdf.

สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ. (26 กรกฎาคม 2559). สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ “ติดตาม ผลสัมฤทธิ์การยกระดับการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไตร มาส 1-3 ที่สงขลา”. สืบค้น 11 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.moe.go.th/websm/2016/jul/312.html>.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). รายงานการวิจัยการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม ทักษะของผู้สอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ภาพอ้างอิง

นักเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้. สืบค้น 7 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.uasean.com/dogtech/1493>

งานวิจัยและพัฒนา

ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์

วิจัยโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทวีฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง และคณะ

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

ภาพจาก : <https://www.thaisabuy.com/fashion/dress-silk-thailand/>

หนึ่งในสัญลักษณ์ของความเป็นไทยที่โดดเด่นในสายตาของชาวต่างชาติคือ ผ้าไหมไทย ซึ่งผ้าไหมไทยไม่ใช่เป็นเพียงสินค้าส่งออกเท่านั้น แต่ผ้าไหมไทยยังทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่ชาวต่างชาติ ขณะเดียวกันรายได้จากผ้าไหมไทยยังเป็นรายได้ของเกษตรกรชนบททุกภูมิภาค และจากข้อมูลสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) พบว่า ประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประมาณ 148,754 ครัวเรือน และผลผลิตเส้นไหมไทยระดับครัวเรือนของเกษตรกรประมาณ 1,050 ตัน โดยมีรายได้จากการส่งออกผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมูลค่าประมาณ 6,000 ล้านบาทต่อปี ประกอบกับพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเล็งเห็นคุณค่าของผ้าไหมไทย เพื่อการเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชนในชนบท พร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าไหมไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ส่งผลให้ผ้าไหมไทยได้รับการพัฒนาเทคนิคการทอ การสร้างสรรค์ลวดลาย การปรับปรุงสายพันธุ์หม่อนไหมอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่น่าสนใจว่าแม้ผ้าไหมไทยเป็นสินค้าส่งออกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของประเทศไทย แต่กลับไม่มีระบบกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผ้าไหมโดยเฉพาะ ความคุ้มครองผ้าไหมไทยในฐานะผลงานสร้างสรรค์ของชาวบ้านจึงตกอยู่กับระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ฉบับ เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวล้วนเกิดขึ้นจากข้อตกลงระหว่างประเทศภายใต้

กรอบความคิดของชาติตะวันตก จึงไม่อาจสะท้อนถึงแนวความคิดเพื่อการคุ้มครองผ้าไหมไทยได้อย่างแท้จริง แม้ว่าการพัฒนาในภาคการผลิต การบริหารจัดการวัตถุดิบ การปรับปรุงสายพันธุ์หม่อนไหมจะก้าวล้ำหน้าไปมากแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ ผ้าไหมไทยได้สร้างรายได้แก่ประชาชนระดับรากหญ้า นับตั้งแต่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อน ผู้เลี้ยงไหม ผู้ผลิตเส้นไหมดิบ รวมตลอดถึงผู้ทอผ้าไหม ทั้งนี้ ไม่จำกัดว่าผู้ผลิตผ้าไหมจะอยู่ในรูปอุตสาหกรรม ในครัวเรือนหรือโรงงานอุตสาหกรรม ผ้าไหมไทยจึงเป็นสินค้าที่กระจายรายได้แก่ทุกภาคส่วนของผู้เกี่ยวข้อง ในวงจรธุรกิจ ขณะเดียวกันกลับปรากฏปัญหาที่การทำซ้ำลวดลายของผ้าไหมอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้น ซึ่งเนื่องมาจากการที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่งานทอผ้าไหม ลวดลายโบราณของผ้าไหมไทย ก็ไม่อาจได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ งานออกแบบลวดลายบนผืนผ้าไหมบางประเภทจึงอาจไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทวีพฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง และคณะ จึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดว่า การวิจัยผ้าไหมทุกจังหวัดในคราวเดียวกันย่อมไม่อาจกระทำได้ จึงเลือกศึกษาเฉพาะผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์ ในฐานะที่ผ้าไหมสุรินทร์เป็นตัวแทนผ้าไหมไทย และผ้าไหมสุรินทร์เป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพระดับสูง จนผ้าไหมสุรินทร์เป็นตัวแทนสื่อทางวัฒนธรรมในพระราชพิธีเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏว่าผ้าไหมยกทอง จังหวัดสุรินทร์ถูกใช้เป็นของพระราชทานแก่พระราชอาคันตุกะขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยที่พระราชอาคันตุกะเหล่านี้ก็ล้วนเป็นพระมหากษัตริย์จากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

การวิจัยครั้งนี้เลือกทำการศึกษาเฉพาะประเด็นปัญหาด้านข้อกฎหมายลิขสิทธิ์เท่านั้น เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ตัวผู้สร้างสรรค์ผ้าไหมไทยและออกแบบลวดลายบนผืนผ้าไหมโดยตรง โดยผู้สร้างสรรค์ผ้าไหมและออกแบบลวดลายผ้าไหมจะได้รับความคุ้มครองใน 2 ประการด้วยกันคือ ประการแรก ความคุ้มครองแง่สิทธิทางเศรษฐกิจ เพื่อการแสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ และประการที่สอง ความคุ้มครองแง่กรรมสิทธิ์ หรือเรียกได้ว่าสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ในเวลาเดียวกัน และเป็นการศึกษาถึงกรอบข้อตกลงตามกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่พร้อม ๆ กับการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศผู้ส่งออกผ้าไหมต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ซึ่งการศึกษาเช่นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในอนาคตได้ ภายในระยะเวลาและงบประมาณอันจำกัดเช่นนี้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อการปกป้องสินค้าผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา
2. เสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ที่แก้ไขต้องสอดคล้องกับพันธกรณีความตกลงทริปส์ (ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา)
3. เสนอแนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพในลักษณะของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากเอกสารตำรา บทความทางวิชาการ ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก ซึ่งเอกสารดังกล่าวประกอบด้วยหลักกฎหมายต่าง ๆ ตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา เอกสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าไหมสุรินทร์และผ้าไหมไทย ร่วมกับเอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบกับแนวคิดต่าง ๆ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อการปกป้องสินค้าผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา

1.1 ผ้าไหมสุรินทร์ที่ใช้ลวดลายดั้งเดิม ซึ่งบรรพบุรุษชาวสุรินทร์ได้ถ่ายทอดแก่ชาวสุรินทร์รุ่นปัจจุบัน ลวดลายเหล่านี้มีจำนวนมาก เช่น ลายโฮล ลายอันลวยซิม (ลายไทย) ลายพันธุ์พฤษาและรูปสัตว์ เป็นต้น ลวดลายเหล่านี้ตกอยู่ในสถานะงานสาธารณะ (public domain) หรือข้อมูลสาธารณะตามกฎหมายลิขสิทธิ์ สาธารณชนจึงสามารถใช้ประโยชน์จากลวดลายนี้อย่างอิสระและไม่ต้องเสียค่าตอบแทนแก่ชุมชนท้องถิ่นชาวสุรินทร์ รวมทั้งผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ชาวสุรินทร์ก็สามารถใช้ดัดแปลงลวดลายเหล่านี้ได้ โดยชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถปกป้องหรือใช้สิทธิใด ๆ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นกับผ้าไหมไทยในทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย

ส่วนเหตุที่ลวดลายดั้งเดิมตามภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาวสุรินทร์และชาวไทยไม่ได้รับการปกป้องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ก็เพราะพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เกิดขึ้นจากแนวคิดนักปรัชญาตะวันตก ทั้งสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชนของจอห์น ล็อก (John Lock) หรือทฤษฎีทรัพย์สินของเฮเกิล (Friedrich Hegel) ส่งผลให้กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยและหลายประเทศบนโลกปกป้องเฉพาะผลงานทางความคิดของปัจเจกชน และแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้ต้องการมอบสิทธิผูกขาดทางทรัพย์สินแก่ปัจเจกชน รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้มุ่งต่อการพัฒนาต่อยอดทางความคิดของมนุษย์ ผลที่ตามคือกฎหมายลิขสิทธิ์ผลิตจากแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้จึงไม่เกิดขึ้นเพื่อปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับเป็นข้อมูลสาธารณะแก่สาธารณชน เพื่อที่สาธารณชนนำมาใช้อย่างอิสระปราศจากค่าตอบแทน

1.2 ผ้าไหมสุรินทร์ที่ใช้ลวดลายประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิม ผ้าไหมกลุ่มนี้อาจนับเป็นศิลปประยุกต์ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทั้งนี้ อาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6379/2537 ที่พิพากษาว่า แบบปากกาถูกถือเป็นงานออกและได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ประเภทศิลปประยุกต์ ด้วยเหตุผลว่าศิลปประยุกต์ไม่เกิดขึ้นเพื่อการชื่นชมคุณค่าทางศิลปะ แต่ศิลปประยุกต์เกิดขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ทางการค้า เช่นนี้แม้ว่าคำพิพากษานี้ไม่พิพากษาเกี่ยวกับผ้าไหมสุรินทร์ แต่แนวคำพิพากษานี้คาดได้ว่า ลวดลายประยุกต์ที่เกิดขึ้นจากจุดมุ่งหมายทางการค้า ลวดลายประยุกต์ย่อมไม่แตกต่างจากการออกแบบปากกา ลวดลายประยุกต์ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม การที่

ลวดลายประยุกต์เป็นงานศิลปประยุกต์หรือไม่ กรณีดังกล่าวย่อมขึ้นกับแนวคำพิพากษาของศาล ความไม่แน่นอนย่อมเกิดขึ้น トラบเท่าที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ยังไม่บัญญัติค่านิยามศัพท์ศิลปประยุกต์

อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจคือการที่ลักษณะงานศิลปประยุกต์ตามมาตรา 4 (7) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการใช้วิธีการอย่างตาม (1) ถึง (6) ในมาตราเดียวกันนั้น กรณีดังกล่าวเป็นข้อจำกัดต่อผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา เหตุที่ลวดลายผ้าไหมเกิดขึ้นจากการทอ และการทอไม่ใช่วิธีการอย่างตาม (1) ถึง (6) ในมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เมื่อการทอไม่ใช่วิธีการตามกฎหมายกำหนด ผ้าไหมจึงอาจไม่ใช่งานศิลปประยุกต์ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

2. แนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างการศึกษา โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ที่แก้ไขต้องสอดคล้องกับพันธกรณีความตกลงทริปส์

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นผลจากการปฏิบัติตามพันธกรณีความตกลงทริปส์ขององค์การการค้าโลก และการที่ความตกลงทริปส์มีสมาชิกมากถึง 160 ประเทศทั่วโลก ทุกประเทศจึงมีพันธกรณีบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศตน โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ทุกประเทศต้องสอดคล้องกับหลักมาตรฐานขั้นต่ำตามความตกลงทริปส์ การแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์จึงต้องคำนึงถึงข้อกำหนดในความตกลงทริปส์ อย่างเช่น ตามข้อ 9 ความตกลงทริปส์ได้วางมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายลิขสิทธิ์ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นการปกป้องการแสดงออกทางความคิดของมนุษย์ในรูปงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ภายใต้หลักการสำคัญคือผู้สร้างสรรค์ต้องใช้ความคิดริเริ่มของตน เพื่อการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ โดยงานสร้างสรรค์อาจไม่มีความใหม่ก็ได้ หากเพียงแต่ผู้สร้างสรรค์คิดริเริ่มด้วยตนเอง ผู้สร้างสรรค์ย่อมได้รับการปกป้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์

ทั้งนี้ จากหลักการความตกลงทริปส์ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามความตกลงทริปส์ และการบัญญัติพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แล้ว จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำ แต่หากพิจารณารายละเอียดความตกลงทริปส์ ซึ่งความตกลงทริปส์ไม่ผูกมัดประเทศไทยและรัฐภาคีสมาชิกอย่างเข้มงวด กลับกันความตกลงทริปส์ยอมรับถึงความจำเป็นของรัฐภาคีสมาชิกความตกลงทริปส์จึงยอมรับแนวนโยบายแห่งรัฐ รัฐภาคีสมาชิกความตกลงทริปส์จึงสามารถบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างสอดคล้องกับความต้องการประเทศตน ทั้งนี้ การบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์เช่นนี้ต้องไม่ขัดต่อหลักมาตรฐานขั้นต่ำ ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอื่นจึงสามารถบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองมาตรฐานสูงกว่าความตกลงทริปส์ได้ ฉะนั้น หากประเทศไทยต้องการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างการศึกษาจึงสามารถกระทำได้

3. แนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

สำหรับแนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 งานวิจัยฉบับนี้พบตัวอย่างมาตรการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้ดำเนินการไว้ โดยแนวทางดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

แนวทางแรก มาตรการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นประเทศโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการ รัฐสามารถออกกฎหมาย เพื่อที่เพียงประชาชนของตนเท่านั้นได้ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และป้องกันการบิดเบือนทางวัฒนธรรมของชาติ กรณีนี้พบได้จากมาตรา 6 กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 2002 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมาตราดังกล่าวมีหลักกฎหมายคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคติชน (folklore) และคติชนต้องอยู่ภายใต้ประกาศของสภาแห่งชาติ (State Council) ซึ่งมาตรา 6 เช่นนี้ย่อมแสดงว่า รัฐสามารถใช้มาตรการกฎหมายต่อการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ปรากฏตัวผู้สร้างสรรค์ วันเวลาสร้างสรรค์ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นตกเป็นงานสาธารณะแล้วก็ตาม แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถใช้มาตรา 6 กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 2002 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ในฐานะมาตรา 6 ดังกล่าวเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐและไม่ขัดต่อหลักมาตรฐานขั้นต่ำความตกลงทริปส์

แนวทางที่สอง การบัญญัตินิยามศัพท์ศิลปะประยุกต์ แทนการใช้ดุลพินิจขอศาลเพื่อกำหนดว่าผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษาเป็นงานศิลปะประยุกต์ ดังเช่นปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6379/2537 โดยคำนิยามนี้ต้องรองรับวิธีการทอผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษา เพื่อที่ลดความประยุกต์บนผ้าไหมไทยและผ้าไหมสุรินทร์ตัวอย่างในการศึกษารวมทั้งงานดัดแปลงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นงานศิลปะประยุกต์ กรณีดังกล่าวปรากฏแนวทางการใช้กฎหมายในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยตามมาตรา 15 พระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 100 ค.ศ. 2006 มาตรานี้รองรับว่า ศิลปะประยุกต์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 14 อนุ 1 ข้อ ๑ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ค.ศ. 2005 (Intellectual Property Law 2005) โดยศิลปะประยุกต์ หมายถึงการนำเสนองานในรูปลายเส้น สี รูปทรงสามมิติ หรืองานโครงสร้าง และการใช้งานตรงกับวัตถุประสงค์ที่ถูกสร้างขึ้น รวมทั้งงานศิลปะประยุกต์สามารถผลิตผลงานได้คราวละจำนวนมาก ๆ ไม่ว่าจะโดยฝีมือของมนุษย์หรือโดยเครื่องจักรกล เช่น เครื่องหมายงานหัตถศิลป์ หรืองานวิจิตรศิลป์ ประการสำคัญงานศิลปะประยุกต์จัดอยู่ในรูปผลผลิตหรือบรรจุกภัณฑ์ การบัญญัติคำนิยามศิลปะประยุกต์เช่นนี้ย่อมสร้างความชัดเจนแก่นักกฎหมาย และคำนิยามดังกล่าวขจัดปัญหาเรื่องวิธีการสร้างงานศิลปะประยุกต์ ผลลัพธ์คืองานศิลปะประยุกต์สร้างสรรค์ด้วยวิธีใดก็ได้ ไม่ว่าจะแรงงานมนุษย์หรือเครื่องจักร

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ดังนี้

1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติว่า งานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบประเพณี รัฐสามารถออกมาตรการกฎหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ โดยมาตรการกฎหมายนี้ไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบประเพณี

2) มาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ. 2537 ควรบัญญัติคำนิยามศัพท์คำว่า “ศิลปะประยุกต์” ดังเช่นมาตรา 15 รัฐกฤษฎีกาฉบับที่ 100 ค.ศ. 2006 ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยคำนิยามนี้เป็นการวางหลักอย่างกว้าง ๆ พร้อมกับการยกตัวอย่าง และควรระบุว่าตอนท้ายตัวอย่างว่า งานอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน

3) คำนิยามศิลปะประยุกต์ไม่ควรใช้ข้อความ วิธีการสร้างงานศิลปะประยุกต์ต้องเป็นวิธีการตาม (1) ถึง (6) ในคำนิยามงานศิลปกรรมตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ. 2537 แต่ควรระบุว่างานศิลปะประยุกต์เป็นการผลิตด้วยแรงงานของมนุษย์หรือโดยเครื่องจักรกลหรือทั้งสองร่วมกัน

4) ภาครัฐควรสร้างระบบฐานมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบประเพณีของประเทศ เพื่อการอนุรักษ์และประโยชน์ในการศึกษาของประชาชน

ความคิดเห็นของผู้เรียบเรียง

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อการปกป้องสินค้าผ้าไหมไทย จึงเป็นการนำเสนอเพื่อแสวงหาแนวทางของมาตรการด้านกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผ้าไหมไทยในการปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการมีกฎหมายลิขสิทธิ์มุ่งปกป้องผลผลิตทางความคิดที่แสดงออกทางวัฒนธรรมแบบประเพณีที่เป็นการผลิตด้วยแรงงานฝีมือของมนุษย์ในการให้ความคุ้มครองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาเรื่องนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมไทยให้เกิดทั่วภูมิภาค ตลอดจนผ้าไหมสุรินทร์ให้คงอยู่คู่วิถีชีวิตของคนไทยต่อไปอย่างยาวนาน

เอกสารอ้างอิง

ทวีพฤทธิ ศรีศักดิ์บรรจง และคณะ. (2558). ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์. บทความเพื่อเผยแพร่ในรายการ “วิจัยก้าวไกล” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ในวันเสาร์ที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2558

ภาพอ้างอิง

ผ้าไหมไทย. สืบค้น 2 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.thaisabuy.com/fashion/dress-silk-thailand/>

บทความที่น่าสนใจ

การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

ภาพจาก : <http://www.ftpi.or.th/2015/5224>

ปัจจุบันการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยได้รับความสนใจจนเกิดกระบวนการเพื่อเชื่อมโยงและขับเคลื่อนในภาคส่วนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ภาครัฐได้มีการกำหนดกรอบการขับเคลื่อนที่เชื่อมโยงเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ระยะยาวของประเทศ และเป้าหมายระยะกลางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ขณะเดียวกันได้เกิดกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในการนำเป้าหมายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของประเทศไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมผ่านกลไกประชารัฐ ซึ่งทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันในเวทีโลกได้ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (National Competitiveness) คือ ขีดความสามารถและผลประกอบการของประเทศไทยในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การประกอบกิจการ ปัจจุบันมีหน่วยงานจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดอันดับโดยสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) สภาเศรษฐกิจโลกหรือเว็ลด์อีโคโนมิกฟอรัม (World Economic Forum : WEF) และนอกจาก 2 องค์กรที่กล่าวมาแล้ว ธนาคารโลก (The World Bank) ยังได้จัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Doing Business) ของประเทศต่าง ๆ ด้วย

ปัจจุบันมีการใช้เกณฑ์การจัดอันดับของสถาบัน IMD WEF และ World Bank ในการอันดับและสะท้อนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย บทความนี้จึงขอนำเสนอแนวทางการจัดอันดับแต่ละสถาบัน ดังนี้

1. สถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) เป็นหน่วยงานด้านการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะบริหารจัดการทั่วไป และสร้างความเป็นผู้นำโดยศูนย์วิจัยของ IMD ได้ดำเนินการสำรวจความสามารถในการแข่งขันของประเทศและภาคธุรกิจมาตั้งแต่ปี 2532 มีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย 55 สถาบันพันธมิตรจากทั่วโลก เพื่อให้บริการภาครัฐ ภาคธุรกิจ และองค์กรวิชาการด้านต่าง ๆ จัดทำรายงานเกี่ยวกับอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั่วโลก โดยมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรายละเอียดของประเทศต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการเปรียบเทียบระดับความสามารถการแข่งขัน รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่สำคัญทางเศรษฐกิจซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ เพื่อสร้างความมั่นคงและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งการจัดทำรายงานมีกรอบความคิดว่า ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจไม่ควรพิจารณาเพียงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และผลิตภาพ (Productivity) เท่านั้น การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการเมือง มิติทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน การนำเสนอความสามารถในการแข่งขันรายประเทศประกอบด้วยตัวชี้วัดใน 4 กลุ่มหลัก คือ 1) สมรรถนะทางเศรษฐกิจเป็นการประเมินด้านเศรษฐกิจมหภาคทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ การจ้างงาน และค่าครองชีพ 2) ประสิทธิภาพของภาครัฐ เพื่อศึกษานโยบายภาครัฐที่เอื้อต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน ได้แก่ การบริหารการเงิน การคลัง นโยบายการคลัง การดำเนินงานของปัจจัยด้านสถาบัน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องทางธุรกิจและกรอบทางด้านสังคม 3) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ เพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมของประเทศที่เอื้ออำนวยให้องค์กรต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้ด้วยแนวคิดที่สร้างสรรค์และมีผลกำไรควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยพิจารณาในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพผลผลิตแรงงาน ตลาดการเงิน ระเบียบวิธีการทัศนคติ และค่านิยมในการบริหารจัดการ และ 4) โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อศึกษาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง โครงสร้างทางสุขอนามัยสิ่งแวดล้อมและการศึกษา โดยผลการจัดอันดับในแต่ละปีจะเป็นปัจจัยประกอบการตัดสินใจของนักลงทุน ทั้งในด้านความก้าวหน้าของการพัฒนาและภาพลักษณ์ของประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้วางแผนทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไป

2. สภาเศรษฐกิจโลกหรือเว็ลด์อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum : WEF) ได้ก่อตั้งปี 2514 ที่สำนักงานใหญ่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยจะมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศของผู้นำภาครัฐและเอกชน ทั้งทางด้านการเมือง ภาคธุรกิจ และภาคสังคม เพื่อร่วมกันพิจารณาประเด็นการพัฒนาของโลก ภูมิภาค และภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในแต่ละปี WEF ได้เผยแพร่รายงานอย่างต่อเนื่องในหัวข้อต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก โดยรายงาน Global Competitiveness Report จะนำเสนอการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ในโลก ถือเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รายงานดังกล่าวจะชี้ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของแต่ละประเทศ จึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทาง

การพัฒนา ทิศทางของนโยบายในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันต่อไปได้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดใน 3 กลุ่มหลัก คือ 1) กลุ่มปัจจัยพื้นฐาน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านสถาบัน โครงสร้างพื้นฐานสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค สุขภาพและการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กลุ่มประสิทธิภาพมุ่งการศึกษาขั้นสูงและการฝึกอบรม ประสิทธิภาพของตลาดสินค้า ประสิทธิภาพของตลาดแรงงาน พัฒนาการของตลาดการเงิน ความพร้อมด้านเทคโนโลยีและขนาดของตลาด 3) กลุ่มนวัตกรรมและระดับการพัฒนา คือ ศึกษาการพัฒนาของธุรกิจและนวัตกรรม

3. ธนาคารโลก (The World Bank) ได้ก่อตั้งในปี 2487 ในฐานะธนาคารระหว่างประเทศ เพื่อการบูรณะและพัฒนาปัจจุบันมีสมาชิก 189 ประเทศทั่วโลก ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Declaration) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 8 ข้อ คือ ขจัดความยากจนและหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ต่อสู้โรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่น ๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ ธนาคารโลก ได้จัดทำ Doing Business Report ซึ่งเป็นรายงานผลการศึกษาเพื่อจัดอันดับความยาก-ง่าย ในการเข้าไปประกอบธุรกิจในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยรายงานดังกล่าวเป็นการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ การอำนวยความสะดวก ต้นทุนค่าใช้จ่ายและกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐที่มีส่วนสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจอย่างไร โดยมุ่งเน้นธุรกิจขนาดกว้างและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมีตัวชี้วัดในการศึกษา 10 ด้าน ครอบคลุมพื้นฐานของวงจรธุรกิจตั้งแต่การเริ่มต้นจัดตั้งธุรกิจจนถึงการปิดกิจการ โดยมีตัวชี้วัดในการศึกษา 10 ด้าน คือ 1) การเริ่มต้นธุรกิจ 2) การขออนุญาตก่อสร้าง 3) การขอใช้ไฟฟ้า 4) การจดทะเบียนทรัพย์สิน 5) การได้รับสินเชื่อ 6) การคุ้มครองผู้ลงทุน 7) การชำระภาษี 8) การค้าระหว่างประเทศ 9) การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง และ 10) การแก้ปัญหาการล้มละลาย ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา 4 เรื่องหลัก ได้แก่ ขั้นตอนในการดำเนินการที่ง่าย (Easier) ระยะเวลาในการดำเนินการที่รวดเร็ว (Faster) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ต่ำ (Cheaper) และกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เอื้อต่อการดำเนินการ (Smarter Regulations) เกณฑ์การวัดผลของธนาคารโลก จะพิจารณาใน 2 มิติ คือ ความซับซ้อนและค่าใช้จ่ายของกระบวนการดำเนินงานและความแข็งแกร่งของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ในปี 2560 สถาบันการจัดการนานาชาติ (IMD) รายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ประจำปี 2560 ซึ่งประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยขยับขึ้นมาอยู่อันดับที่ 27 จากผลสำรวจ 63 ประเทศทั่วโลก (ปี 2559 ได้อันดับที่ 28) ผลการจัดอันดับของประเทศไทย คะแนนภาพรวมได้ 80.095 (ปี 2559 ได้ 74.681) ในขณะที่เปรียบเทียบกับ 5 ประเทศอาเซียนที่อยู่ในการจัดอันดับนี้ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย พบว่าไทยอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งไทย ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย มีอันดับดีขึ้นในขณะที่มาเลเซียมีอันดับลดต่ำลงเมื่อพิจารณาคะแนนประเทศไทยได้รับในระยะเวลาตั้งแต่ปี 2556-2560 จะเห็นได้ว่ามีคะแนนสูงขึ้นมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา การที่ไทยมีผลการจัดอันดับในปี 2560 ดีขึ้น ทั้งคะแนนและอันดับเป็นการยืนยันว่า การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเป็นสิ่งที่รัฐและเอกชนต้องมีจุดหมายร่วมกันและลงมือขับเคลื่อนไปพร้อมกัน โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมมือผลักดัน และสร้างความเปลี่ยนแปลงในประเด็นสำคัญ ๆ ที่เป็นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาวหลายเรื่อง ในการจัดอันดับของ IMD มีการพิจารณา 4 ด้าน คือ สภาวะเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ

และโครงสร้างพื้นฐาน ปรากฏว่าปัจจัยที่ไทยมีอันดับที่ดีที่สุด คือ สภาวะเศรษฐกิจ ที่อยู่ในอันดับที่ 10 จาก 63 ประเทศ โดยมีอันดับดีขึ้นถึง 3 อันดับ จากปี 2559 ในขณะที่ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของภาครัฐมีอันดับดีขึ้น 3 อันดับเช่นเดียวกัน ทำให้อยู่ในอันดับที่ 20 ในปี 2560 ส่วนปัจจัยด้านประสิทธิภาพของภาคธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐานมีอันดับคงที่ โดยมีอันดับที่ 25 และ 49 จากผลการจัดอันดับชี้ว่า สมรรถนะทางเศรษฐกิจและประสิทธิภาพของภาครัฐที่ดีขึ้น 3 อันดับ สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจระดับมหภาคที่ดีขึ้น และการปรับปรุงในด้านกฎระเบียบและกฎหมายธุรกิจที่ส่งผลดีให้ดำเนินธุรกิจมีความสะดวกและคล่องตัวมากขึ้น นักธุรกิจมีความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพ การให้บริการภาครัฐที่เอื้อต่อการทำธุรกิจของภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้งมีความเชื่อมั่นต่อความสามารถในการบริหารจัดการนโยบายของรัฐบาลมากขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวด ด้านสภาวะเศรษฐกิจมีปัจจัยย่อยที่มีอันดับดีขึ้นถึง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจภายในประเทศ การค้าระหว่างประเทศและราคาและค่าครองชีพ ส่วนประเด็นที่ต้องพัฒนา คือ รายได้ประชาชนต่อหัวของประชากร ค่าครองชีพ ความเสี่ยงจากการย้ายฐานการผลิตและด้านการลงทุนทางตรงทั้งจากต่างประเทศ และการออกไปลงทุนในต่างประเทศ ส่วนด้านประสิทธิภาพของภาครัฐมีอันดับที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งกฎหมายด้านธุรกิจและกรอบการบริหารด้านสังคม แม้ว่าประเทศไทยจะมีอันดับที่ดีขึ้น แต่ประเทศอื่น ๆ ก็ต่างเร่งพัฒนาเช่นกัน ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่ทำให้ต้องขับเคลื่อน คือ การพัฒนาคนให้มีความรู้เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ และการสร้างองค์ความรู้นวัตกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนผลการสำรวจภาพรวมระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเทียบกับเวทีการค้าโลก (Global Competitiveness Report : GCR ประจำปี 2016–2017) พบว่า ในปี 2016 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 34 จาก 138 ประเทศ ลดลงจากปี 2015 ที่อยู่ในอันดับที่ 32 จาก 140 ประเทศ ทั้งนี้ หากเทียบกับภูมิภาคอาเซียนแล้ว ประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ และยังคงมีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย นอกจากนี้ ประเทศไทยมีคะแนนรวมในการจัดอันดับคงที่เท่ากับปี 2015 คือ 4.64 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไม่ได้ถดถอยลงแต่อย่างใด เพียงแต่มาตรการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว อาจยังไม่ส่งผลในทางปฏิบัติให้เห็นเชิงประจักษ์ได้ ในปี 2016 ประเทศไทยมีความโดดเด่นในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมหภาค โดยอยู่ในอันดับที่ 13 จากเดิมอันดับที่ 27 ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือ การใช้จ่ายภาครัฐ การออมมวลรวมแห่งชาติและสัดส่วนหนี้ภาครัฐ นอกจากนี้ ด้านนวัตกรรมได้รับการปรับอันดับดีขึ้น 3 อันดับ จากเดิมอันดับที่ 57 เป็นอันดับที่ 54 ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในอนาคตสภาพการแข่งขันระหว่างประเทศจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของภาคธุรกิจมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเพิ่มการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีอาชีพในขณะเดียวกันภาครัฐต้องปรับปรุงระบบการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถม มัธยม อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างบุคลากรที่มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดเชิงวิพากษ์ และมีความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบเพื่อให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการสร้างธุรกิจใหม่หรือในการฟื้นตัวของธุรกิจเดิมและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น คุณภาพ บริการทำเรือ เป็นต้น

สำหรับรายงาน Doing Business 2017 ที่ดำเนินการโดยธนาคารโลก ได้มีการจัดลำดับความยากง่ายในการทำธุรกิจระบุว่าประเทศไทยได้อันดับ 46 จากทั้งหมด 190 ประเทศ โดยดีขึ้นจากปี 2016 อยู่ 3 อันดับ ธนาคารโลกได้ปรับวิธีการศึกษาใหม่ โดยเพิ่มความเสมอภาคทางเพศเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการให้

คะแนนเพื่อจัดอันดับ โดยมี 3 ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเริ่มต้นธุรกิจ การจดทะเบียนสินทรัพย์และการบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการทำธุรกิจของสตรีทั้งในส่วนของนายจ้างและลูกจ้าง รวมถึงการตรวจสอบภาษี การเรียกขอคืนภาษี และการร้องเรียนเกี่ยวกับภาษี เป็นต้น ภายหลังจากชำระภาษีอาทิ การตรวจสอบภาษี การเรียกขอคืนภาษี และการร้องเรียนเกี่ยวกับภาษี เป็นต้น ประเทศไทยดำเนินการปรับปรุงบรรยากาศทางธุรกิจจนดีขึ้นอย่างชัดเจน 3 ด้าน จากทั้งหมด 11 ด้าน คือ 1) การเริ่มธุรกิจในประเทศไทยสะดวกมากขึ้น ด้วยการสร้างระบบการบริการจ่ายเงินลงทะเบียนจุดเดียวและลดระยะเวลาในการขอรับการตราบริษัท ช่วยลดขั้นตอนการขออนุญาต 1 ขั้นตอน ลดระยะเวลาจาก 27.5 วัน เป็น 25.5 วัน ทำให้อันดับในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 18 อันดับ จากเดิม 96 เป็นอันดับที่ 78 2) การเข้าถึงสินเชื่อ โดยเริ่มให้ข้อมูลคะแนนสินเชื่อแก่ธนาคารและสถาบันการเงิน ทำให้เพิ่มดัชนีความลึกของข้อมูลสินเชื่อมากขึ้น ส่งผลให้อันดับเพิ่มขึ้น 15 อันดับ จาก 97 เป็น 82 3) แก้ไขปัญหาล้มละลาย ด้วยการปรับโครงสร้างของบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อยใหม่และการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการชำระบัญชีของบริษัทให้มีความคล่องตัวมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับปัญหาสภาพคล่องเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับฐานะการเงิน กระบวนการต่าง ๆ มีระยะเวลาลดลงจาก 2.7 ปี เหลือเพียง 1.5 ปี มีต้นทุนการจัดการลดลงร้อยละ 36 ของมูลค่าสินทรัพย์เหลือเพียงร้อยละ 18 ส่งผลให้อันดับเพิ่มขึ้น 26 อันดับ จากเดิมอยู่ที่อันดับ 49 เป็นอันดับที่ 23 สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่ประเทศไทยปรับปรุงได้ดีขึ้น ได้แก่ การปกป้องนักลงทุนรายย่อย การค้าข้ามชายแดนและการบังคับใช้สัญญา ขณะที่ปัจจัยที่มีความยากและเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจมากขึ้น คือ การจ่ายภาษีที่อันดับลดลงไป 39 อันดับ จากเดิมอันดับที่ 70 เป็น 109 รองลงมา คือ การเข้าถึงไฟฟ้า การให้ใบอนุญาตก่อสร้างและการจดทะเบียนสินทรัพย์

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ดำเนินการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจดี เดินทางสะดวก ระบบสาธารณูปโภค มีคุณภาพและทั่วกัน เป็นความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ ความหลากหลาย และศักยภาพของเมือง บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อเอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล จัดระบบบริการสังคมที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างมีบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน การรักษาอัตลักษณ์ของเมืองและสร้างคุณค่าของทรัพยากรเพื่อกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น การเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเมือง รวมถึงการพัฒนาเมืองสำคัญ ปรับปรุงและจัดให้มีศูนย์การขนส่งในเขตเมือง จัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน บริการทางสังคมและที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า การคมนาคมขนส่ง ส่งเสริมกรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองศูนย์กลางการติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศ เป็นศูนย์กลางการค้า บริการด้านการแพทย์ และสุขภาพระดับนานาชาติ ตลอดจนพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อรองรับสังคมดิจิทัล

2. การพัฒนาด้านสาธารณสุข รัฐบาลมีนโยบายยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการบริการที่ทั่วถึงมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรการคือ 1) วางรากฐานระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมประชากรทุกภาคส่วนอย่างมีคุณภาพ ไม่มีความเหลื่อมล้ำของคุณภาพบริการในแต่ละระบบ รวมทั้งบูรณาการข้อมูลระหว่างทุกระบบหลักประกันสุขภาพเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ 2) กำกับดูแลและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขโดยส่งเสริมการลงทุนและการใช้ทรัพยากรและบุคลากรร่วมกันบนข้อตกลงที่รัดกุมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย 3) เสริมความเข้มแข็งของระบบเฝ้าระวังโรคระบาด โดยเฉพาะโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ สร้างเครือข่ายหน่วยเฝ้าระวัง หน่วยตรวจวินิจฉัยโรคและหน่วยที่สามารถตัดสินใจเชิงนโยบายในการสกัดกั้นการแพร่กระจายได้อย่างทันที่พัฒนาระบบบริการสุขภาพ โดยเน้นการป้องกันโรค ตลอดจนสร้างกลไกการจัดการสุขภาพในระดับท้องถิ่น และ 4) ป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุในการจราจร อันนำไปสู่การบาดเจ็บและเสียชีวิตโดยการร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในการตรวจสอบเพื่อป้องกันการรายงานและการดูแลผู้ได้รับบาดเจ็บ

3. การพัฒนาด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาโรงไฟฟ้าควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบส่งไฟฟ้ามุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้านพลังงานทดแทนอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะจากพลังงานจากขยะและพลังงานแสงอาทิตย์ เน้นการแก้ไขปัญหาโครงสร้างพลังงานโดยยกเลิกการอุดหนุนราคาพลังงาน ปลดภาระหนี้สินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง การวางรากฐานด้านพลังงานในระยะยาวจากการจัดทำแบบบูรณาการพลังงานระยะยาว (พ.ศ. 2558–2579) และได้เชื่อมโยงข้อมูลแผน 5 ด้าน ได้แก่ ไฟฟ้า พลังงานทดแทน อนุรักษ์พลังงาน ก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงด้านพลังงานและการส่งเสริมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการผลิตและภาคขนส่ง รวมถึงจากไฟฟ้าและแสงสว่างในอาเซียน โดยสร้างการยอมรับสินค้าด้านไฟฟ้าและแสงสว่างที่มีประสิทธิภาพสูงในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทนของไทยสามารถใช้โอกาสในการเข้าสู่ AEC ในการต่อยอดธุรกิจ โดยการขยายการค้าการลงทุนไปในกลุ่มประเทศอาเซียนได้อย่างเหมาะสม

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้มีการปรับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยโครงการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทางไกลและผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การรวบรวมอาชีวศึกษาของภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาด้านวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐาน ปรับโครงสร้างการบริหารใหม่โดยมีกลไก คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในระดับภูมิภาค และจังหวัด ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน การพัฒนาสมรรถนะฝีมือแรงงานเสริมสร้างทักษะแรงงานให้ได้มาตรฐาน ยกกระดับขีดความสามารถด้านภาษาให้แก่แรงงานไทย และการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะฝีมือแรงงานตลอดชีวิต โดยเสริมสร้างทักษะแรงงานให้ได้มาตรฐานแข่งขันกับเวทีแรงงานต่างประเทศได้

5. การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มุ่งการส่งเสริมการเข้าถึงการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ รวมถึงผู้ด้อยโอกาสให้ครอบคลุมทั่วถึงและเพียงพอ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการและข้อมูลทางด้านดิจิทัล การพัฒนาการให้บริการด้านโทรคมนาคมให้มีความเสถียรภาพ รวดเร็ว ปลอดภัย และมีราคาที่เหมาะสม เร่งรัดผลักดันเพิ่มการลงทุนวิจัยและพัฒนาทั้งการสนับสนุนจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนทั้งบริษัทไทยและบริษัทข้ามชาติ เสริมสร้างสังคมนวัตกรรม โดยส่งเสริมระบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ การผลิตกำลังคนในสาขาขาดแคลน การส่งเสริมการนำนวัตกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมของไทยตามความเหมาะสม การสร้างความเข้มแข็งให้ห่วงโซ่คุณค่าของภาคเกษตร เริ่มตั้งแต่การปรับกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่ให้รวมกลุ่ม เพื่อเกิดความเข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรอง มีองค์ความรู้ ใช้เทคโนโลยีพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ ยังเน้นการทำเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อรัฐบาลจะได้สนับสนุนงบประมาณ เมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการผลิตและการตลาด ซึ่งเป็นการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้เกษตรกร พร้อมกับสนับสนุนการทำเกษตรกร ปลอดภัยเคมี ส่งเสริมการปลูกพืชหรือการทำปศุสัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้สามารถดำเนินธุรกิจสินค้าเกษตรได้อย่างสำเร็จและการพัฒนาตลาดที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมให้อื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการทั้งอุตสาหกรรมเดิมและอุตสาหกรรมอนาคต การพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อสนับสนุนการสร้างอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ ต่อยอดอุตสาหกรรมเดิม คือ 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และ 5) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร อีกทั้งพัฒนา 5 อุตสาหกรรมในอนาคต คือ 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ 2) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ 3) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ 4) อุตสาหกรรมดิจิทัล และ 5) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

6. การพัฒนาด้านการคมนาคมและการขนส่ง มุ่งเน้นโครงการพัฒนาด้านการขนส่งทางถนน เพิ่มประสิทธิภาพโดยกรมทางหลวงและทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง การพัฒนาด้านขนส่งทางราง การพัฒนารถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนโครงการพัฒนาด้านการขนส่งทางอากาศเน้นการก่อสร้างทางวิ่งขึ้นลง พัฒนาท่าอากาศยานดอนเมือง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบบริการการเดินทางอากาศ การศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย สำหรับการพัฒนาด้านการขนส่งทางน้ำคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าในแม่น้ำป่าสัก พัฒนาศูนย์การขนส่งตู้สินค้าทางรถไฟที่ท่าเรือแหลมฉบัง การก่อสร้างท่าเรือโดยสารในแม่น้ำเจ้าพระยา และโครงการพัฒนาด้านการขนส่งทางเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก จังหวัดสระแก้ว ตลอดจนการส่งเสริมการขยายเครือข่ายธุรกิจให้บริการโลจิสติกส์ไปสู่อเซียน เพราะจุดแข็งของไทย คือ การเป็นศูนย์กลางขนส่งทางถนนเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เพราะด้วยภูมิรัฐศาสตร์ที่ตั้งของไทยอยู่ตรงกลางของภูมิภาคที่เป็นแผ่นดินใหญ่ของอาเซียน ทำให้การขนส่งสินค้าทางถนนของภูมิภาคควรจะต้องผ่านประเทศไทย การที่ไทยเป็นศูนย์กลางขนส่งของภูมิภาค จะส่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีความสามารถในการแข่งขันและให้บริการข้ามแดนระหว่างประเทศ รวมถึงการยกระดับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ให้ได้การรับรองคุณภาพระดับมาตรฐานสากลด้วย

7. การพัฒนาความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่ช่วยให้ธุรกิจใหม่สามารถเข้าสู่ตลาด และธุรกิจเดิมสามารถดำเนินต่อไปได้ โดยภาครัฐควรสนับสนุนผู้ประกอบการ เริ่มต้นให้มีความพร้อมในการทำธุรกิจเชิงพาณิชย์ การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเป็นเจ้าของกิจการ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวิสาหกิจเริ่มต้น มีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการ การอำนวยความสะดวกด้าน Doing Business ทั้ง 10 ด้าน ตามตัวชี้วัดของธนาคารโลกที่ครอบคลุมพื้นฐานของวงจรธุรกิจ ตั้งแต่การเริ่มต้นจัดตั้งธุรกิจ จนถึงการปิดกิจการ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐด้วย ระบบอิเล็กทรอนิกส์ และปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้อื้อต่อการ

เติบโตของธุรกิจ SMEs เช่น พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ร่างพระราชบัญญัติการบังคับคดี การแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2552 มาตรา 39 เป็นต้น

8. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เน้นการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี โดยการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการขนส่ง การสร้างมาตรฐานการให้บริการการดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว การพัฒนาส่งเสริมระดับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพเพิ่มเติม นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก เพื่อสร้างกระแสการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ส่งเสริมและสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยวและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่งเสริมภาพยนตร์ต่างประเทศที่ถ่ายทำในประเทศไทย โดยพิจารณาให้สิทธิประโยชน์แก่กองถ่ายที่เข้ามาถ่ายภาพยนตร์ในประเทศไทยเพื่อดึงดูดให้ภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาถ่ายทำในประเทศไทย เป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันกับชาติอาเซียนและเวทีโลกได้ ส่งเสริมพัฒนาสถานประกอบการประเภทพำนักระยะยาวเพื่อสุขภาพ เพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอที่จะขยายระยะเวลาพำนักในราชอาณาจักรไทยสำหรับกลุ่มพำนักระยะยาวจากเดิม 1 ปี เป็น 10 ปี สำหรับ 14 ประเทศ ได้แก่ เดนมาร์ก นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ อิตาลี เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น และแคนาดา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและนิยมพำนักอยู่ในจังหวัดท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ชลบุรี

กล่าวโดยสรุปประเด็นหลักของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศไปสู่เป้าหมายคือ ความสามารถในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศและเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนทั้งทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ (Natural Endowments) และความเหมาะสมของสถานที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Location) ซึ่งเป็นต้นทุนเดิมที่เป็นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ของประเทศ มาสร้างความสามารถได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Competitive Advantage) ให้เกิดขึ้น ซึ่งต้องพัฒนาควบคู่ไปกับทักษะแรงงาน องค์ความรู้ และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสู่ความสำเร็จจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทักษะและองค์ความรู้ของคน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ธุรกิจชุมชน ควบคู่ไปกับการปรับระบบการเจรจาการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีเอกภาพสร้างอำนาจต่อรองและขยายศักยภาพการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคควบคู่ไปกับการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ด้านท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่ากลไกขับเคลื่อนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ครอบคลุมตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับบุคคล ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนั้น ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องคือ การพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเสริมสร้างประสิทธิภาพภาคเอกชนเพื่อยกระดับสู่การผลิตฐานนวัตกรรม รวมทั้ง การพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ

ภาครัฐ โดยควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจสาระของยุทธศาสตร์ฯ และวิธีการขับเคลื่อนซึ่งมุ่งสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมที่ร่วมกันพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

แม้ว่าในระยะที่ผ่านมา การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบัน IMD WEF และ World Bank ในแต่ละปี จะมีเพียงสถาบัน IMD ซึ่งใช้ข้อมูลจากรายงานสถิติโดยตรงจากหน่วยงานภาครัฐในประเทศ แต่ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านกระบวนการจัดเก็บข้อมูล รวมทั้งคำนิยาม (Definition) ที่ใช้ในเกณฑ์การจัดอันดับ (Criteria) ของสถาบัน IMD WEF และ World Bank จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการศึกษากระบวนการจัดอันดับด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยเพื่อให้เกิดความชัดเจนทั้งในด้านเกณฑ์ชี้วัดที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยที่ส่งผลต่ออันดับของประเทศไทยในแต่ละปี ซึ่งข้อมูลเชิงวิเคราะห์จะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อร่วมกันสนับสนุนและผลักดันการดำเนินการการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการด้านการจัดการข้อมูลและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. (2559). การดำเนินงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี 2559. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2560 จาก Thailand.Competiveness.org/publications_detail.php?lang=Th&ps=63

ไทยติดอันดับ 46 ของโลก เรื่อง “ความสะดวกทำธุรกิจ”. (27 ตุลาคม 2559). กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2560 จาก www.bangkokbiznews.com/news/detail/724640

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). การดำเนินงานของสถาบันจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. ในเอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เรื่อง “ข้อมูลภาครัฐกับการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. (น.3-24). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2559). ผลการสำรวจการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดย WEF ในปี 2016-2017. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2560 จาก http://www.nesdb.go.th/nesdb-th/ewt_news.php?nid=6117&filename=index

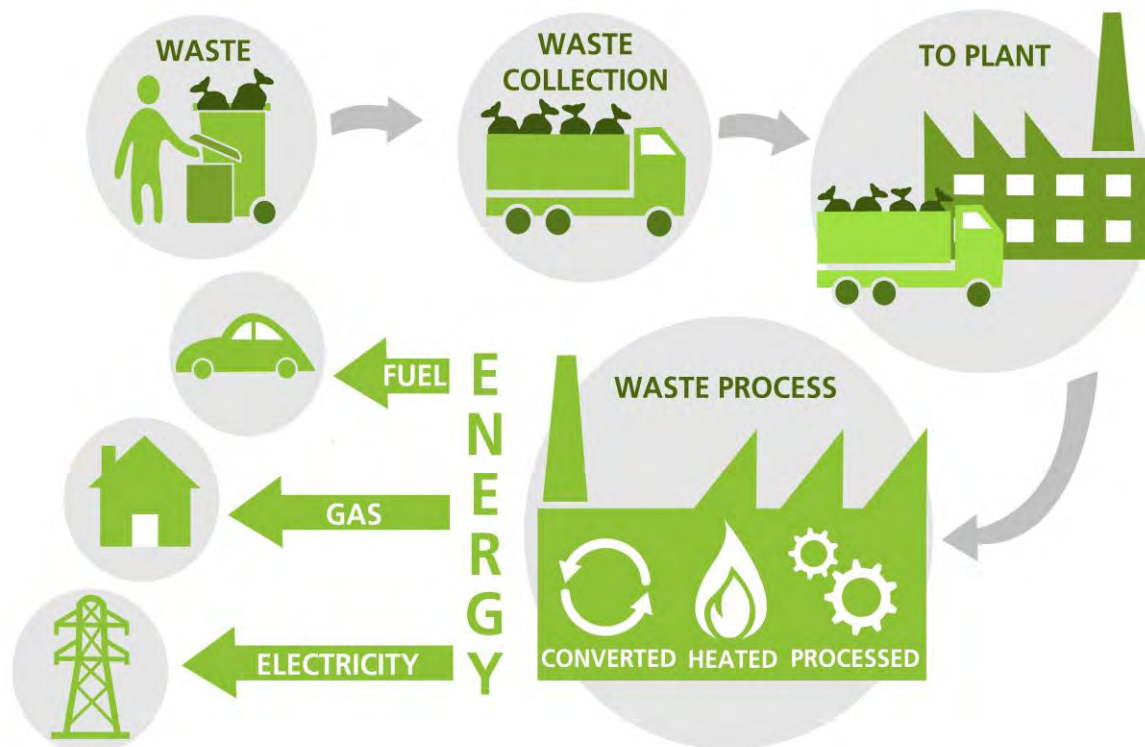
IMD จัดอันดับความสามารถการแข่งขันไทยขยับดีขึ้นมาอยู่ที่ 27 จาก 63 ประเทศ. (1 มิถุนายน 2560). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2560 จาก www.manager.co.th/iBizChannel/viewNews.aspx?NEWSID=9600000055887

ภาพอ้างอิง

กราฟ. สืบค้น 2 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.ftpi.or.th/2015/5224>

การผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะ

เรียบเรียงโดย ฐากร จุลินทร

รูปที่ 1 การแปรสภาพขยะเป็นพลังงาน

จาก <http://www.africaengineeringnews.com/wp-content/uploads/2014/11/waste-to-energy-4.jpg>

กรมควบคุมมลพิษ (2560, น. 15-18) ได้รายงานสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ในปี 2559 สรุปได้คือ มีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.06 ล้านตันเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ประมาณ 210,000 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.78 โดยเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร 4.21 ล้านตัน และใน 76 จังหวัดอีก 22.85 ล้านตัน โดยการจัดการขยะชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ 7,777 แห่ง พบว่ามีเพียง 4,711 แห่งเท่านั้นที่ให้บริการนำไปกำจัด ทั้งนี้ ขยะมูลฝอยดังกล่าวประมาณ 9.75 ล้านตันหรือร้อยละ 36 เท่านั้นที่ถูกกำจัดในสถานที่กำจัดอย่างถูกต้องส่วนที่เหลือถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง อาทิ การเผากลางแจ้ง การเทกองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้างพร้อมกันนี้มีขยะมูลฝอยเพียง 5.81 ล้านตันหรือร้อยละ 21 เท่านั้น ได้ถูกคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ปรากฏว่า ยังมีปัญหาด้านพลังงานอีกด้วย กล่าวคือ พลังงานที่มาจากเชื้อเพลิงฟอสซิล (fossil fuel) ที่ใช้ในปัจจุบัน เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน เป็นต้น นับวันจะมีจำนวนลดลงอย่างมาก เนื่องจากการนำมาใช้เพื่อตอบสนองการใช้ในกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตไฟฟ้าและการคมนาคม ยิ่งไปกว่านั้นมีแนวโน้มว่า จะมีสภาวะขาดแคลนพร้อมทั้งมีราคาสูงขึ้น ฉะนั้นจึงมีความพยายามที่จะแสวงหาพลังงานจากแหล่งต่าง ๆ ขึ้นมาทดแทนทรัพยากรที่หมดสิ้นไป สำหรับ

แหล่งที่มาสำคัญของพลังงานเชื้อเพลิงแหล่งหนึ่งที่มีการกล่าวถึงในช่วงหลังคือ การนำเชื้อเพลิงขยะชุมชนมาเป็นวัตถุดิบสำหรับการแปรสภาพเป็นพลังงาน (Waste to Energy) เพื่อตอบสนองความต้องการใช้พลังงานอีกทั้งยังเป็นการนำขยะไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องรวมทั้งเป็นการลดปริมาณขยะในอีกทางหนึ่งด้วย โดยบทความนี้จึงได้นำเสนอข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยจะมุ่งความสำคัญที่เชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้ 1) แนวทางการแปรสภาพขยะมาเป็นพลังงาน 2) การผลิตเชื้อเพลิงขยะ 3) กระบวนการได้มาซึ่งเชื้อเพลิงขยะ 4) ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้เชื้อเพลิงขยะ 5) กรณีตัวอย่างการผลิตเชื้อเพลิงขยะในเชิงพาณิชย์ 6) บทวิเคราะห์ 7) บทสรุป

รูปที่ 2 เชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF)

จาก <http://www.taradenergy.com/index.php?topic=123.0>

1. แนวทางการแปรสภาพขยะมาเป็นพลังงาน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นแล้วว่า ร้อยละ 36 ของขยะชุมชนถูกกำจัดที่สถานที่กำจัดอย่างถูกต้อง ขณะที่ร้อยละ 21 ของขยะชุมชนมีการคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ได้มีการจัดทำเทคโนโลยีสำหรับการนำขยะมาแปรสภาพเป็นพลังงานซึ่งเป็นการกำจัดขยะที่ถูกวิธีตามหลักวิชาการที่ไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นพลังงานทางเลือกนอกเหนือจากพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิลใน 2 กระบวนการหลักคือ กระบวนการทางความร้อนและกระบวนการทางชีวภาพ ตามรายละเอียดดังนี้ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2552)

1.1 กระบวนการทางความร้อน

1.1.1 การเผาในเตาเผา (Incineration) คือ การเผาไหม้ขยะมูลฝอยที่อุณหภูมิ 800–1,200 องศาเซลเซียส จะได้ก๊าซที่มีพลังงานความร้อนนำไปผลิตไอน้ำหรือผลิตไฟฟ้าและได้ขี้เถ้านำไปใช้เป็นวัสดุปูพื้นได้ ทั้งนี้ ปัญหามลภาวะจากเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะมลภาวะทางอากาศและการปนเปื้อนของขยะอันตรายจากครีวเรือนที่ไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดการปลดปล่อยสารพิษ

ดังกล่าวออกสู่บรรยากาศ แต่ยังคงมีสารพิษค้างในชี้เถ้าที่เหลือจากการไหม้ ซึ่งต้องนำไปกำจัดด้วยการฝังกลบในชั้นตอนสุดท้าย สำหรับข้อดีคือ สามารถเผาทำลายขยะได้หลากหลายประเภทในเวลาเดียวกันลดมลพิษและผลิตพลังงานได้มาก แต่มีข้อจำกัดคือ ใช้เงินลงทุนและค่าบำรุงรักษาสูงอีกทั้งเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงยังไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้เองในประเทศ นอกจากนี้ควรมีกำลังการจัดไม่ต่ำกว่า 250 ต้นต่อวันเพื่อความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2552)

1.1.2 การผลิตก๊าซเชื้อเพลิง (Gasification) คือ การกำจัดขยะมูลฝอยโดยออกแบบเตาเผาให้มีการเผาในสภาพที่อากาศน้อย (ปริมาณออกซิเจนน้อย) โดยอุณหภูมิที่เผาสูงประมาณ 1,200–1,400 องศาเซลเซียส ผลที่เกิดขึ้นคือ ปฏิกิริยากลับสลายทางเคมีของขยะได้ก๊าซเชื้อเพลิงซึ่งนำไปใช้เป็นพลังงานในการขับกังหันก๊าซเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าต่อไป ทั้งนี้ ประสิทธิภาพพลังงานไฟฟ้าต่อตันขยะอยู่ที่ระดับประมาณ 600 กิโลวัตต์ต่อตันขึ้นไป อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีนี้จะต้องมีการจัดการขยะที่จะส่งเข้าเตาเผาก่อนโดยมีการบดตัดขยะให้มีขนาดพอเหมาะ สำหรับข้อดีคือ เป็นเทคโนโลยีสะอาด ลดมลและปริมาตร ได้ดี เวลากำจัดขยะใช้เวลาสั้น ผลิตพลังงานได้มากและใช้พื้นที่น้อย แต่มีข้อจำกัดคือ เงินลงทุนและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและบำรุงรักษาต้องใช้จำนวนค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง

1.1.3 การแปรรูปขยะพลาสติกเป็นน้ำมันคือ การเปลี่ยนขยะพลาสติกให้เป็นน้ำมันโดยวิธีการเผาแบบไพโรไลซิส (pyrolysis) มีการควบคุมอุณหภูมิและความดัน โดยใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่ทำให้เกิดการสลายโครงสร้างของพลาสติก (DE polymerization) และจะได้ผลิตภัณฑ์เป็นเชื้อเพลิงเหลวหรือไฮโดรคาร์บอนที่เป็นน้ำมันซึ่งมีส่วนประกอบของน้ำมันเบนซินร้อยละ 20 น้ำมันดีเซลร้อยละ 50 และน้ำมันเตาร้อยละ 30 หลังจากนั้นนำไปผ่านกระบวนการกลั่นเพื่อเป็นเชื้อเพลิงเหลวในเชิงพาณิชย์ได้ สำหรับข้อดีคือ เชื้อเพลิงอยู่ในสถานะของเหลวทำให้สะดวกและประหยัดค่าขนส่ง อีกทั้งเชื้อเพลิงที่ได้ไม่จำเป็นต้องผลิตพลังงานทันทีเก็บไว้ผลิตเมื่อใดก็ได้

1.1.4 การผลิตเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย (Refuse Derived Fuel : RDF) ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

1.1.5 การใช้ระบบเตาพลาสมา (Plasma Arc) คือ กระบวนการใช้อุปกรณ์พลาสมาอาร์คสำหรับการปล่อยกระแสไฟฟ้าเพื่อให้ความร้อนกับก๊าซ (ไนโตรเจนหรือออกซิเจน เป็นต้น) เพื่อสร้างละอองก๊าซร้อนให้มีความร้อนสูงมากในช่วง 2,200–11,000 องศาเซลเซียส ที่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจติดตั้งระบบเตาก๊าซซีไฟเออร์ (Plasma Gasifier) เพื่อเป็นการเปลี่ยนรูปสารอินทรีย์ในขยะติดเชื้อให้กลายเป็นก๊าซเชื้อเพลิงแล้วนำก๊าซเชื้อเพลิงไปใช้ผลิตไฟฟ้า สำหรับข้อดีคือ การลดปริมาณขยะได้ในจำนวนมากและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเงินทุนจำนวนมาก (ทงเกียรติ เกียรติศิริโรจน์ และคณะ, 2554, น. 1–3)

1.2 กระบวนการทางชีวภาพ

1.2.1 การย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic Digestion : AD) คือ การกำจัดขยะอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ โดยนำไปหมักในบ่อหมักขยะระบบปิด ขยะอินทรีย์จะถูกย่อยสลายด้วยจุลินทรีย์ และเกิดก๊าซชีวภาพ (Biogas) ใช้เป็นก๊าซเชื้อเพลิงเพื่อผลิตพลังงานและกากที่เหลือจากการย่อยใช้เป็นปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดินได้ โดยมีข้อดีคือ เป็นเทคโนโลยีสะอาดที่ไม่ซับซ้อน สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้เองในประเทศ อีกทั้งลดการใช้พื้นที่ในการกำจัดขยะมูลฝอย เมื่อเทียบกับระบบฝังกลบแบบ

ถูกหลักสุขาภิบาล แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องมีการแยกขยะจากต้นทางจึงจะสัมฤทธิ์ผล (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2552)

1.2.2 การผลิตก๊าซชีวภาพจากระบบฝังกลบ (Landfill Gas to Energy) คือ การผลิตก๊าซพลังงานจากปฏิกิริยาการย่อยสลายทางชีวเคมีของขยะมูลฝอยในบริเวณหลุมฝังกลบ โดยช่วงแรกจะเป็นการย่อยสลายแบบใช้ออกซิเจน จากนั้นจึงเป็นการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจน ทำให้ได้ก๊าซมีเทน คาร์บอนไดออกไซด์ ไฮโดรเจนซัลไฟด์ ไนโตรเจน โดยปริมาณของก๊าซมีเทนและคาร์บอนไดออกไซด์ที่ได้จะมีมากกว่าก๊าซชนิดอื่น ๆ โดยมีข้อดีคือ ถ้านำเทคโนโลยีนี้มาใช้กับหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยที่มีอยู่แล้วจำนวนมากจะช่วยลดการปล่อยมีเทนขึ้นสู่บรรยากาศ อีกทั้งเทคโนโลยีดังกล่าวมีความไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถพัฒนาขึ้นเองได้ภายในประเทศ แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องมีปริมาณขยะในหลุมฝังกลบมากกว่า 1 ล้านตัน จึงจะเกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การพยากรณ์อัตราการเกิดก๊าซขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทำให้ยากต่อการพยากรณ์

2. การผลิตเชื้อเพลิงขยะ

เชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) คือ การนำเชื้อเพลิงแข็งจากขยะชุมชนมาผ่านกระบวนการจัดการสำหรับการปรับปรุง และแปลงสภาพของขยะมูลฝอย ให้เป็นเชื้อเพลิงแข็งที่มีคุณสมบัติในด้านค่าความร้อน (Heating Value) มีความชื้นระดับต่ำ ขนาด ความหนาแน่น และมีองค์ประกอบทั้งทางเคมี/กายภาพสม่ำเสมอ มีความเหมาะสมพร้อมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในเชิงพลังงานทั้งในรูปแบบของการผลิตพลังงานความร้อนหรือพลังงานไฟฟ้า (สัญญาฯ ชนะสงคราม, ม.ป.ป., น. 2) โดยที่มาของเทคโนโลยีนี้คือ การใช้ขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้เพื่อการเผาไหม้โดยตรงมักก่อให้เกิดความยุ่งยากในการใช้งาน เนื่องจากความไม่แน่นอนและไม่สม่ำเสมอในองค์ประกอบต่าง ๆ (Non-homogeneous) ที่ประกอบกันขึ้นเป็นขยะมูลฝอย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนและตามฤดูกาล อีกทั้งขยะมูลฝอยเหล่านี้มีค่าความร้อนต่ำ มีปริมาณเถ้าและความชื้นสูง สิ่งเหล่านี้ก่อความยุ่งยากให้กับผู้ออกแบบโรงเผาและผู้ปฏิบัติ และยังคงควบคุมการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ยาก การแปรรูปเชื้อเพลิงขยะโดยผ่านกระบวนการจัดการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพและคุณสมบัติทางเคมีของขยะมูลฝอยเพื่อทำให้กลายเป็นเชื้อเพลิงขยะจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2554)

ประเภทของเชื้อเพลิงขยะอาจแบ่งได้ดังนี้

ตารางประเภทของเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF)

ลำดับและประเภท	คุณลักษณะ
1. RDF-1	การนำขยะมาเป็นเชื้อเพลิงในสภาพเดียวกับที่ถูกจัดเก็บมาโดยตรง ทั้งนี้มีการแยกขยะที่เผาไหม้ได้และขยะที่แยกด้วยมนุษย์ โดยไม่มีกระบวนการแปรสภาพขยะ แต่อาจมีการแยกชิ้นส่วนที่มีขนาดใหญ่ออกมาในกรณีที่สามารถเห็นได้ด้วยตา
2. RDF-2	การนำขยะที่เก็บรวบรวมได้มาผ่านกระบวนการคัดแยกเพื่อนำสิ่งที่เผาไหม้ไม่ได้ ออกมาก่อน และนำมาผ่านกระบวนการบด ตัด หรือลดขนาดอย่างไม่ละเอียดมากนัก
3. RDF-3	มีลักษณะเช่นเดียวกับ RDF-2 โดยมีการคัดแยกขยะที่เผาไหม้ไม่ได้ อาทิ แก้วหรือโลหะ ออกมาก่อน หลังจากนั้นให้บดหรือตัดขนาดเล็กลง โดยร้อยละ 95 มีขนาดเล็กกว่า 2 นิ้ว ทั้งนี้องค์ประกอบของขยะประเภทนี้ส่วนใหญ่สามารถถูกเผาไหม้ได้

ลำดับและประเภท	คุณลักษณะ
4. RDF-4	การนำ RDF-3 มาจัดทำในรูปแบบของเชื้อเพลิงแบบผงฝุ่นในกรณีที่ต้องการเชื้อเพลิงแบบเล็กละเอียด
5. RDF-5	การนำ RDF-3 มาจัดทำในรูปแบบของเชื้อเพลิงที่มีขนาดใหญ่มีความหนาแน่นประมาณ 600 กรัมต่อตารางเมตรซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการอัดแท่ง เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและการขนส่ง ทั้งนี้อาจมีการเติมส่วนประกอบต่าง ๆ เพิ่มเข้าไปเพื่อให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นตามต้องการ เช่น เติมหินปูนเพื่อช่วยในการดูดซับก๊าซที่มีสภาพเป็นกรดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเกิดปฏิกิริยาทางความร้อน หรือ เติมหินเพื่อช่วยให้มีค่าพลังงานที่สูงขึ้น
6. RDF-6	การจัดทำเชื้อเพลิงขยะในรูปแบบของเหลวชั้น
7. RDF-7	การจัดทำเชื้อเพลิงขยะในรูปแบบของก๊าซ

ทีมา ทนงเกียรติ เกียรติศิริโรจน์ และคณะ, 2554, น. 2–23

3. กระบวนการได้มาซึ่งเชื้อเพลิงขยะ

กระบวนการได้มาซึ่งเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) โดยสังเขปมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเปลี่ยนขยะสดให้เป็นเชื้อเพลิงแห้งเริ่มด้วยการรวบรวมขยะจากชุมชน หลังจากนั้นมีการแยกขยะอินทรีย์ออกจากเศษพลาสติกด้วยตะแกรงปั่น เศษพลาสติกจะถูกแยกออกเพื่อทำการสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ ขนาดเท่านามบัตร ในขณะที่ขยะอินทรีย์จะถูกลำเลียงเข้าโรงหมักโดยแยกความชื้นออกด้วยวิธีธรรมชาติ ในขั้นตอนนี้มีการควบคุมการระเหยของความชื้นและกลิ่นเหม็นของขยะ เพื่อมิให้เกิดการรบกวนกับชุมชนข้างเคียง ส่วนน้ำเสียจากขยะจะมีการรวบรวม บำบัด และระบายสู่ลำธารสาธารณะอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อเศษขยะชิ้นใหญ่เข้าสู่ขบวนการสับย่อยแล้ว ก็จะกลายเป็นเชื้อเพลิงแห้งที่ถูกลำเลียงด้วยสายพานอีกครั้ง เพื่อคัดแยกเหล็กและโลหะ ด้วยการใช้แม่เหล็กแยกชิ้นส่วนที่เป็นเหล็กออกจากนั้นมีการร่อนตะแกรงเพื่อแยกกรวดหินและเศษวัสดุชั้นสุดท้าย ต่อมาส่งเข้าเครื่องอัดเพื่อจัดทำให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ อาทิ แท่งเชื้อเพลิงขยะ ทั้งนี้เชื้อเพลิงแห้งดังกล่าวให้ค่าความร้อนในการผลิตไฟฟ้าถึง 4,000 แคลอรีต่อกิโลกรัมซึ่งสามารถใช้ทดแทนการผลิตไฟฟ้าจากถ่านหินได้เป็นอย่างดี

4. ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้เชื้อเพลิงขยะ

ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้เชื้อเพลิงขยะอาจจำแนกได้ดังนี้ (สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558 และ สัตยชัย ชนะสงคราม, ม.ป.ป., น. 6–7 และทนงเกียรติ เกียรติศิริโรจน์ และคณะ, 2554, น. 1–3)

4.1 ข้อดี

4.1.1 มีค่าความร้อนสูงเมื่อเทียบกับขยะที่รวบรวมได้

4.1.2 มีประสิทธิภาพสูงในการกำจัดขยะและเชื้อโรค

4.1.3 เป็นเทคโนโลยีสะอาดที่มีความสะดวกต่อการจัดเก็บ การขนส่ง การจัดการต่าง ๆ

และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย

4.1.4 ไตแห้งเชื้อเพลิงสำหรับผลิตพลังงานความร้อนและพลังงานไฟฟ้า และสามารถ
ใช้ร่วมกับถ่านหินที่มีพลังงานความร้อนต่ำได้

4.1.5 ใช้พื้นที่น้อยโดยโรงแปรรูปขยะมีขนาดเล็กสามารถสร้างกระจายไปตามจุดต่าง ๆ
ณ แหล่งกำเนิดขยะได้

4.1.6 เชื้อเพลิงที่ได้อาจจำเป็นต้องผลิตเป็นพลังงานทันทีแต่เก็บไวผลิดเมื่อใดก็ได้

4.2 ข้อจำกัด

4.2.1 มีค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนและซ่อมบำรุงค่อนข้างสูง

4.2.2 ต้องคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำเข้าสู่ระบบ จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในการคัดแยกขยะสูง

4.2.3 การขนส่งเชื้อเพลิงเพื่อนำไปเป็นพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องมี
ค่าใช้จ่ายระบบโลจิสติกส์เกิดขึ้นเพราะต้องขนส่งโดยพาหนะเท่านั้น

4.2.4 เป็นเทคโนโลยีที่ยังไม่สิ้นสุดคือ จะต้องมีระบบคอยรองรับเพื่อนำเชื้อเพลิงขยะที่ได้
ไปเปลี่ยนเป็นพลังงานอีกทอดหนึ่ง

4.2.5 มีผลกระทบต่อหม้อต้มไอน้ำและระบบท่อลำเลียงมากกว่าการใช้เชื้อเพลิงประเภท
อื่น ๆ

Waste to Energy

เชื้อเพลิงขยะ (RDF) คือ การนำขยะมูลฝอยที่ผ่านการคัดแยกแล้ว มาผ่าน กระบวนการแปรรูปและจัดการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพและคุณสมบัติทางเคมีให้กลายเป็นเชื้อเพลิงขยะ

ข้อดี

- + มีค่าความร้อนสูง เทียบเท่ากับ
ชีวมวล และมีค่าความชื้นต่ำ
- + เป็นระบบเชื้อเพลิงที่ง่าย
ต่อการจัดเก็บ การบริหารจัดการ
การขนส่ง และส่งผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมน้อย
- + เป็นเชื้อเพลิงที่สามารถผลิต
ได้ทั้งพลังงานความร้อน
และพลังงานไฟฟ้า

ข้อเสีย

- จำเป็นต้องคัดแยกขยะมูลฝอย
ก่อนนำเข้าสู่ระบบ จึงทำให้มีค่าใช้จ่าย
ในการคัดแยกขยะสูง
- ในการขนส่งเชื้อเพลิงเพื่อนำ
ไปพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ
จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายระบบ
โลจิสติกส์เกิดขึ้น
- เป็นระบบเชื้อเพลิง ที่ต้องมีระบบอื่น
ที่มารองรับเพื่อเปลี่ยนเชื้อเพลิงขยะ
เป็นพลังงานอื่นอีกทอดหนึ่ง

สถาบันพลังงาน มช.
(สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
โทรศัพท์ 053-942007 โทรสาร 053-903763

 www.erdicmu.ac.th
 www.facebook.com/erdicmu

รูปที่ 3 ข้อดี/ข้อจำกัดของเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF)
จาก <http://www.erdicmu.ac.th/index.php/news/1311?category=11>

5. กรณีตัวอย่างการผลิตเชื้อเพลิงขยะในเชิงพาณิชย์

การผลิตเชื้อเพลิงขยะในเชิงพาณิชย์ได้มีการดำเนินการอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ เนื่องจากการผลิตปูนซีเมนต์เป็นการผลิตขนาดใหญ่ที่ต้องการใช้พลังงานมากโดยในบางโรงงานมีต้นทุนพลังงานสูงถึงประมาณร้อยละ 60-70 ทั้งนี้ โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ของกลุ่มบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทีพีโอโพลีน เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน) ต่างก็มีกระบวนการผลิตเชื้อเพลิงขยะสำหรับเป็นเชื้อเพลิง โดยเฉพาะกรณีของบริษัท ทีพีโอโพลีน เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน) มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งเพราะมีโรงงานผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ โดยในปี 2560 มีความสามารถในการผลิตที่แบ่งออกเป็นโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานเชื้อเพลิง RDF ควบคู่กับพลังงานความร้อนทิ้งเป็นเชื้อเพลิง โดยมีขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 20 เมกะวัตต์ จำนวน 1 แห่ง ขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 60 เมกะวัตต์ จำนวน 1 แห่ง และขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 70 เมกะวัตต์ จำนวน 1 แห่ง อีกทั้งมีโรงไฟฟ้าพลังงานเชื้อเพลิง RDF ควบคู่กับถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง ขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 70 เมกะวัตต์ รวมทั้งสิ้นมีกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับเชื้อเพลิงขยะ 220 เมกะวัตต์ (รวมถึงส่วนที่มีการใช้ความร้อนทิ้งกับถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงด้วย) ซึ่งสถานประกอบการผลิตเชื้อเพลิง RDF จะมีกำลังการผลิตติดตั้งในการรับขยะชุมชนเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นจำนวนถึง 6,000 ตันต่อวัน ซึ่งสามารถผลิตเป็นเชื้อเพลิง RDF ได้เป็นจำนวนถึง 3,000 ตันต่อวัน และนอกจากขยะชุมชนแล้ว บริษัทฯ ยังรับขยะจากหลุมฝังกลบ ทั้งที่ผ่านการคัดแยกแล้ว และที่ยังไม่ผ่านการคัดแยกมาใช้เพื่อให้มีปริมาณขยะที่เพียงพอต่อความต้องการใช้เชื้อเพลิง RDF ในการผลิตไฟฟ้า (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2560)

6. บทวิเคราะห์

การแปรสภาพขยะมาเป็นพลังงานเป็นการตอบสนองการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ให้น้ำหนักความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการแสวงหากำไรจากการประกอบการควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการนำขยะมาแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงสำหรับผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้าหรือพลังงานความร้อนต่อไป ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนสภาพ “ของเสีย” มาเป็น “ทองคำ” ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สำหรับประโยชน์ที่ได้รับนอกเหนือจากพลังงานราคาถูกแล้วยังเป็นการนำขยะมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างถูกวิธีด้วยอีกทั้งเป็นแนวทางการลดสถานะโลกร้อนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวอาจมีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความยากลำบากและอุปสรรค เนื่องจากระบบการทิ้งขยะของชุมชนยังมีลักษณะเป็นการทิ้งขยะที่ปะปนกัน โดยไม่มีการแยกส่วนของขยะอันตราย ขยะอินทรีย์ ขยะที่เผาไหม้ได้ รวมทั้งขยะที่เผาไหม้ไม่ได้ออกจากกัน ฉะนั้นอาจมีการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้มีผู้แยกขยะในระดับชุมชนที่ได้รับประโยชน์ในรูปแบบตัวเงิน ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการแยกประเภทขยะและควรบรรจุไว้หลักสูตรการศึกษาวิชาชีพของนักเรียนให้มีความเข้มข้นและมีการสาธิตที่สื่อถึงแนวทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อปลูกฝังให้แก่เยาวชนถึงการแยกขยะตั้งแต่ต้นทางซึ่งจะช่วยลดต้นทุนดังกล่าวได้อย่างมาก

ขณะนี้โรงงานผลิตเชื้อเพลิงขยะในเชิงพาณิชย์อาจมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากต้องการเทคโนโลยีที่ทันสมัยพร้อมทั้งเงินลงทุนจำนวนมาก โดยโรงงานดังกล่าวต้องมีการประหยัดจากขนาดทางเศรษฐกิจ (economy of scale) ที่เหมาะสมกับขนาดการผลิตของโรงงานจึงจะคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ แม้ว่าการเพิ่มของ

ปริมาณขยะมีสัดส่วนเพิ่มตามจำนวนประชากรและการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การขนส่งขยะเพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานน่าจะมีต้นทุนในระดับที่สูงอยู่

ดังนั้น รัฐอาจส่งเสริมการลงทุนให้มีโรงงานผลิตเชื้อเพลิงขยะที่กระจายในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและเป็นศูนย์กลางการขนส่งระดับภูมิภาคที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมอีกทั้งมีสถานะการเข้าสู่ความเป็นเมืองอยู่ในระดับสูง (Urbanization) อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ในภาคเหนือ จังหวัดอุดรธานีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาคใต้ เป็นต้น

7. บทสรุป

ปริมาณขยะเพิ่มจาก 23.93 ล้านตันในปี 2551 มาเป็นจำนวน 27.06 ล้านตันในปี 2559 หรือเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 13.08 และปริมาณขยะที่เกิดขึ้นเท่ากับ 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน และมีแนวโน้มการเพิ่มปริมาณขยะตามการเพิ่มประชากรและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น แนวทางการลดปริมาณขยะด้วยการนำมาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะนำมาแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงพลังงานเพื่อตอบสนองกระบวนการผลิตในระบบเศรษฐกิจจึงเป็นแนวทางนโยบายของรัฐที่ดำเนินการในขณะนี้ แต่ถึงกระนั้นการกำจัดขยะในรูปแบบต่าง ๆ ก็มีข้อจำกัดในแต่ละรูปแบบ เช่น การเผาในเตาเผา (Incineration) มีผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศและใช้เงินทุนสูง หรือการผลิตก๊าซชีวภาพจากระบบฝังกลบ (Landfill Gas to Energy) มีปัญหาด้านประสิทธิภาพในการกำจัดเชื้อโรคในระดับต่ำ รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับสูงต่อระบบน้ำผิวดิน/น้ำใต้ดิน เป็นต้น

ดังนั้น แนวทางการผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF) ที่หมายถึง การนำเชื้อเพลิงแข็งจากขยะชุมชนมาผ่านกระบวนการจัดการสำหรับการปรับปรุงและแปลงสภาพของขยะมูลฝอย ให้เป็นเชื้อเพลิงแข็งที่มีคุณสมบัติในด้านค่าความร้อน ความชื้นระดับต่ำ ขนาด ความหนาแน่น และมีองค์ประกอบทั้งทางเคมี/กายภาพสม่ำเสมอ มีความเหมาะสมพร้อมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในเชิงพลังงานทั้งในรูปแบบของการผลิตพลังงานความร้อนหรือพลังงานไฟฟ้า อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางที่มีเหมาะสมในเวลานี้ เนื่องจากมีประสิทธิภาพสำหรับการกำจัดปริมาณขยะ ความสามารถในการกำจัดเชื้อโรค และไม่มีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนผลผลิตที่ได้รับอยู่ในหลายรูปแบบแต่ที่มีการผลิตในขณะนี้อยู่ในรูปแบบแท่ง

ขณะนี้ได้มีการดำเนินการในเชิงพาณิชย์โดยเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการผลิตปูนซีเมนต์เนื่องจากการผลิตปูนซีเมนต์เป็นการผลิตขนาดใหญ่ที่ต้องการใช้พลังงานมากโดยในบางโรงงานมีต้นทุนพลังงานสูงถึงประมาณร้อยละ 60-70 และได้มีการรับขยะจากชุมชนจำนวนมากในระดับสม่ำเสมอสำหรับการผลิตไฟฟ้าเพื่อขายให้แก่หน่วยงานด้านการผลิตไฟฟ้าแล้ว จึงเป็นแนวโน้มที่ดีสำหรับการนำขยะมาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ระบบดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงขึ้นไปอีกถ้ามีการลดต้นทุนด้วยการคัดแยกประเภทขยะจากชุมชนเป็นประเภทต่าง ๆ (ขยะที่เผาไหม้ได้และขยะที่เผาไหม้ไม่ได้) ก่อนที่นำมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะและการบริหารต้นทุนการขนส่งให้ลดลง

รายการอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559.

สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก http://infofile.pcd.go.th/waste/wsthaz_annual59.pdf?CFID=2013948&CFTOKEN=99692959.

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2552). **การผลิตพลังงานจากขยะ**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก http://www2.dede.go.th/km_ber/inneract/s4-1.pdf.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2554). **การผลิตเชื้อเพลิงขยะ**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก http://www.industry.in.th/dip/knowledge_detail.php?id=347&uid=38225.

ทนนงเกียรติ เกียรติศิริโรจน์ และคณะ. (2554). **การสาธิตการเปลี่ยนขยะในมหาวิทยาลัยเป็นพลังงานในรูปแบบความร้อน**. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ธารทิพย์ เศรษฐชาญวิทย์. (2559). **นโยบายควรไปทางไหน: ก้อนเชื้อเพลิงขยะ (RDF) ทางออกหนึ่งของขยะชุมชน...ท้องถิ่นพร้อมหรือยัง**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก http://www.tei.or.th/w_em/160315-rdf-thanthip.pdf.

ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2559). **เชื้อเพลิงขยะ (RDF).. ทางออกของการกำจัดขยะชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). **เชื้อเพลิงขยะ**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.erdicmu.ac.th/index.php/news/1311?category=11>.

สัญญา ชนะสงคราม. (ม.ป.ป.). **เทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF)**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก http://reo13.go.th/KM_reo13/data_know/53-09-15_RDF.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2560). **หนังสือชี้ชวนบริษัท ทีพีไอโพลีน เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน)**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://market.sec.or.th/public/ipo/POSEQ01.aspx?TransID=67821>.

สุชาติ เหลืองประเสริฐ. (ม.ป.ป.). **ก้อนเชื้อเพลิงขยะ (RDF) ทางออกหนึ่งของขยะชุมชน**. สืบค้น 1 สิงหาคม 2560. จาก http://www.tei.or.th/w_em/160315-rdf-suchat.pdf.

ภาพอ้างอิง

การแปรสภาพขยะเป็นพลังงาน. (2557). สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.africaengineeringnews.com/wp-content/uploads/2014/11/waste-to-energy-4.jpg>.

เชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF). (2557). สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.taradenergy.com/index.php?topic=123.0>.

ข้อดี/ข้อจำกัดเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF). (2558). สืบค้น 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.erdicmu.ac.th/index.php/news/1311?category=11>.